

KÖNYVTÁRI LEVELEZŐ / LAP

Az Informatikai és Könyvtári Szövetség hír- és levelezőlapja

Csatlakozási felhívás

18 megyei könyvtár megalkototta a Könyvtári és Informatikai Kamarát az intézmények képviselésének és érdekvédelmének feladatára. A Könyvtári és Informatikai Kamara a tagok tevékeny közreműködésével önállóan működik és csatlakozik a Magyar Kulturális Kamarához, amelynek keretében lehetősége nyílik a könyvtárak és a kultúra más területeinek együttes képviselésére, érdekeik megjelenítésére.

E cél érdekében szelítjük összefogásra az intézményeket, mivel ma különösen fontos, hogy a könyvtárak, informatikai intézmények és a magyar könyvtári rendszer működőképessége megmaradjon, a szolgáltatások köre bővüljön, minőségük jelentősen javuljon.

Kérjük, hogy az intézmény csatlakozási szándékát juttassa el július 20-ig

az ideiglenes elnök: Szita Ferenc
Somogy Megyei Könyvtár
Kaposvár, pf. 59
7401

vagy a titkár: Dr. Konyéri Katalin
OSZK-KMK
Budapest
Budavári Palota "f" ép.
1827

címére. Ezt követően közgyűlésen határozzuk el a működés formáit, a tagdíjat /amely nem lesz több 2.000 Ft-nál tagonként /, és megválasztjuk a vezetőséget.

Budapest, 1990. június 14.

Tartalom

Műhely

Kérdések és válaszok: egy szakmai pályaut részletei

Interjú Skaliczki Judittal (<i>fá</i>)	3
Rózsa György visszaemlékezéseiből II. (<i>Rózsa Dávid</i>)	8

Napló

Jubileumi közgyűlést tartott az Informatikai és Könyvtári Szövetség

(<i>Cs. Angyal Katalin</i>)	12
Időcserepek. Szubjektív válogatás az MKE 75 éves történetéből (<i>Fehér Miklós</i>)	15
Hol tartunk most? 10. országos ODR-konferencia Tatabányán (<i>Pap Zsuzsanna</i>)	19
Emlékezzünk jeles elődeinkre (<i>Szőnyi Éva</i>)	23

e-könyvtár

Honlap – holnap? Avagy a pemeksz.hu négy éve

(<i>Jancskár Judit</i>)	27
Elindult hazánk első oktatási-tudományos videomegosztó multimédia portálja, a VIDEOTORIUM	29

Iskolai könyvtárak

Írások a Bod Péter Országos Könyvtárhasználati Verseny 2009/2010-es

versenyévadjáról. 3. rész (<i>Fülöp Éva</i>)	30
Megalakult a Magyar Pedagógiai Társaság Iskolai Könyvtári Szakosztálya (<i>Stébel Ildikó</i>)	33

Tudjon róla

Az olvasás össztantárgyi feladat. Konferenciafelhívás	34
A cipőgombolótól a vaskályháig	36
Tízéves a Wikipedia	36
Ég és Föld az OSZK-ban	36
Kiállítások a Somogyi-könyvtárban	37
...mint az gyümölczös és termett szőlöveszszöc... ..	37
Per Olov Enquist és az EU a 2011-es könyvfesztivál középpontjában	38

Kérdések és válaszok: egy szakmai pályáút részletei

Interjú Skaliczki Judittal

⇒ fá

– Az ember a pályája kezdetén többé-kevésbé elképzei, hogy milyen utat jár majd be. Mondhatnánk úgy is, hogy van egy jövőképe. Skaliczki Judit vajon gondolt-e arra, hogy egyszer az egész könyvtári rendszer fejlődésére lesz befolyása? Arra gondolok, hogy már a KMK-ban hatással volt a dolgok alakulására, aztán a Könyvtári és Informatikai Kamarában (KIK), a jelenlegi Informatikai és Könyvtári Szövetségben (IKSZ) még inkább, hogy végül a minisztériumban meghatározó szerepet töltsön be.

A pályám kezdetén egyáltalán nem gondoltam arra, hogy befolyásolhatom majd a könyvtári rendszer fejlődését, de néhány év múlva már bizonyos könyvtári területeket illetően voltak elképzeéseim arról, hogy változtatásokra van szükség.

1967-ben kezdtem dolgozni Szegeden, a Somogyi-könyvtárban. Az utolsó egyetemi évemet, a hospitálást és a könyvtári gyakorlatot már így végeztem el. Pestről mentem 19 év után újra a szülővárosomba, oda mentem férjhez. Akkor, bevallom, nem a könyvtárügyre, hanem a szerelmemre és a házasságunkra gondoltam. Még tovább folytatva a vallomást: az első időszakban egyáltalán nem tetszett a rám osztott könyvtárosi munka: unalmasnak találtam. Tanítani szerettem volna, de nem volt középiskolai tanári hely, aztán pedig jött az első kisgyerekek.

A hozzáállásom akkor változott meg, amikor érdekes, új megbízatást kaptam. 1971-ben, a GYES-ről visszatérve, a Somogyi Zeneszobájának kialakítását, tevékenységének megszervezését bízták rám. Ezt az újszerű, kreativitást igénylő feladatot már nagyon szerettem, és mialatt a megvalósításán fáradoztam, észrevétlenül könyvtárossá váltam.

Ennek a feladatnak köszönhettem a könyvtáros közéletbe történő bekerülésemet

is. Miután 1971-től tagja lettem a Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) Zenei Szekciójának, 1972-ben, Pethes Iván lemondása után, engem javasoltak, majd választottak meg a szekció új elnökének.

Ezzel egy csapásra más térbe kerültem, és átfogóbban, sokrétebben láttam a szakmánkat. Izgalmassá vált az addig – ildomtalanul! – unalmasnak tartott terület. A szekció elnökeként tagja lettem az MKE elnökségének. Közeli rálátást kaptam az aktuális ügyekre, gondokra és feladatokra. Kitágult a világ, és én ezt nagyon élveztem. Megismertem azokat a kollégákat, akiknek addig csak a cikkeiket olvastam elfogultan. Jó időszak volt, megtaláltam a helyem. Amikor 1978-ban a Pestre történő visszaköltözésünk miatt állást kerestem, már ismertek a szakmában. Így történhetett, hogy Szente Ferenc, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ (KMK) Hálózatfejlesztési Osztályának vezetője meghívott az osztályára. Nagy megtisztetésnek és nagy kihívásnak tartottam, hogy a könyvtárügy szakmai központjában dolgozom. Itt már a kezdetekben olyan feladatokat végeztem, amelyekkel alapvetően az volt a célom, hogy változtassak az addigi gyakorlaton. Valami újat bevezessek, a jó külföldi példákat (best practice) elterjeszsem például a zenei szolgáltatások fejlesztése, az audiovizuális dokumentumok könyvtári meghonosítása vagy a vakok és csökkentlátók hangos könyvvel való ellátása terén.

Skaliczki Judit

Később, amikor én lettem a Koordinációs Osztály vezetője, a tevékenységi köröm kibővült. Az osztály minden típusú könyvtárral foglalkozott, mi láttuk el a különböző könyvtártípusok igazgatóiból alakult igazgatói tanácsok titkársági teendőit, a feladatunk volt többek között a könyvtárakat érintő jogszabályok megismertetése a könyvtárosokkal, a jogszabályok előkészítésében való részvétel. Az osztály volt felelős az országos statisztikáért is, és a szakfelügyeletet is mi koordináltuk és végeztük a minisztérium megbízásából. Tehát ez az időszak minden szempontból a felkészülés, a tanulás időszaka volt. Remek, sokat tudó, tapasztalt kollégákkal dolgoztam együtt az osztályon. Hálás voltam és vagyok ma is nekik. Csak néhányukat említve: *Bereczky Éva, Sz. Nagy Lajos, Fogarassy Miklós, Kenyéri Katalin.*

Alig volt az országban olyan könyvtár, ahová ne jutottunk volna el, így nem csak a könyvtárakat, a helyi gondjaikat, hanem a könyvtárosok közül is nagyon sok kollégát megismertem. A mai napig örömmel tölt el, hogy a KMK-ban dolgozhattam. Sok vizsgálatot álltunk ki a '80-as években, mert a könyvtárosok valami újat vártak a KMK-tól, – köztük én is! –, de a szakmát, a könyvtárügy gondjait és a megoldandó problémákat sehol sem lehetett volna annyira megismerni, megtanulni, mint ott. Ehhez hozzájárult az a lehetőség is, hogy a Magyar Ösztöndíj Bizottsághoz pályázni lehetett az említett témákban külföldi tanulmányutakra. Ezt kihasználva már a '80-as években megismertem a skandináv, holland, brit, német stb. könyvtárakat.

– Milyenek láttá a magyar könyvtárügyet a '90-es évek elején? Mi adta a lökést az IKSZ (az akkori KIK) megalakításához? Ha most visszatekintve készítené egy gyors PGTT-analízist az akkori állapotokról, mit emelne ki elsősorban?

Erre a kérdésre nagyon pontosan tudok válaszolni. Az IKSZ megalakulásának huszadik évfordulóját ünneplő megemlékezésen, most decemberben, felvetítették azt az 1991-ben, a *168 óra* című hetilapban velem készített interjút, amelyből egy-két gondolatot idézek.

A társadalom és a könyvtárak kapcsolatáról kérdeztek.

„[...] miközben bízunk abban, hogy megyünk a polgári demokrácia felé, olyan köztes állapotban élünk, amelyben a régi szabályozók már nem érvényesek, az újak még nem. Polgári demokráciában, mondjuk egy kistelepülésen, valóban meg lehet szavaztatni azt, hogy könyvtárt akarnak-e vagy, tegyük fel, uszodát. Azért kerülhet sor ilyen szavazásra, mert száz év alatt nyilvánvalóvá vált: könyvtár nélkül nem tudnak létezni. Nálunk azonban erről szó sincsen. Ha itt fölteszik ezt a kérdést, akkor, sajnos, nagyon-nagyon sok helyen tudomásul kell vennünk: nem a könyvtár fenntartására adják azt a pénzt, ami arra kellene. Ezért például bizonyos kistelepüléseken a könyvtár léte valóban kérdésessé válik. De még a megyei könyvtárak sem kapják meg a fenntartásukhoz szüksége s összeget [...] *a könyvtárak teljesen ellehetetlenült helyzetbe kerültek*”.

Aztán másutt: „[...] a tavaly megalakult Könyvtári és Informatikai Kamara (az IKSZ jogelődje) mint önkéntes szakmai-intézményi társulás, a Magyar Könyvtárosok Egyesületével és a Könyvtártudományi és Módszertani Központtal együtt épp arra való, hogy – szakmai megegyezés után – föllépjön. *Nem hagyhatják azt, hogy olyan törvények szülessenek – például az államháztartási vagy a hatásköri törvény –, amelyekből a könyvtárak kimaradnak.*” „[...] hogy a bibliotékák létét közérdek diktálja, annak bizonyosságául megemlíthetjük, hogy [...] Dániában, Hollandiában [...] úgy járnak oda, ahogyan mi a boltba megyünk vásárolni. Beszaladnak egy-egy könyvért, betérnek néhány információért, igénybe veszik a közhasznú szolgáltatásokat... Szomorú, hogy annak a létfontosságát bizonygatni kell, ami nélkül a társadalom nem léphet előre.”

Tehát az akkori elképzeléseimben – a cikk szerint – az alábbi fő gondolatok szerepeltek:

- meg kell változtatni a könyvtárak esetleges, bizonytalan sorsát,
- olyan könyvtárak kellene, amelyek a társadalom igényeit elégítik ki, és akkor a társadalom, mai szóhasználatunkban, a használók harcolnak értük,

- jogszabályokban kell rendezni a könyvtárakkal kapcsolatos lényegi kérdéseket,
- mindezt szakmai konszenzussal kialakított összefogással kell elérni.

Ami a szakmai területet illeti az 1990-es évek elején:

- világviszonylatban megkérdőjeleződött a könyvtárak és a könyvtárosok jövője,
- tapasztalni lehetett az ágazati irányítás érthető elbizonytalanodását,
- megszűnt a KMK szakmai koordinációs tevékenységének jelentős része,
- megszűnt a szakfelügyelet,
- rossz hatású volt a könyvtári rendszert illetően a megyei könyvtárak szerepének elbizonytalanítása,
- nem működtek az olyan alapvető, a rendszert valóban rendszerré alakító központi szolgáltatások, mint a kötelesepédány-szolgáltatás vagy a könyvtárközi kölcsönzés,
- volt 120 kijelölt országos szakkönyvtár, amely már régen nem látott el országos feladatokat,
- megszűnt majdnem 5000 szakszervezeti könyvtár, és senki nem tudta, hogy mi legyen az ott dolgozott kollégákkal és a könyvtári állománnyal,
- jóllehet a közel 10 000 könyvtárból a szakszervezeti könyvtárak megszűnése után csak annak fele maradt, de 5000 közkönyvtár is messze irreálisan nagy szám volt egy ekkora országban,
- a fenntartó megváltozásával egymás után szűntek meg az intézeti és munkahelyi szakkönyvtárak.

Talán nem túlzok, ha az előbbieket összefoglalva azt mondom, hogy – a politikai, társadalmi, gazdasági rendszerváltás következtében – a könyvtári területen kaotikus volt a helyzet.

A Könyvtári és Informatikai Kamara megalakulását, a kamara működését, a különböző tagozatok aktív tevékenységét, az én főtitkári működésemet válságmenedzselésnek tartom, amelynek éppen az volt a célja, hogy ezen a kaotikus helyzeten a maga eszközeivel változtasson. Olyan tevékenységnek, amely az adott kor egyik leghatékonyabb eszközét, az érdekképviseletet használta fel a problémák kezelésére.

– Vívódások előzték meg azt a döntést, hogy elfogadja a minisztériumban felajánlott posztot. Milyen kételyek merültek fel akkor? Hogyan, miért döntött az igen mellett?

Valóban, évekig fel sem merült bennem, hogy a minisztériumban dolgozzam, kétszer határozottan visszautasítottam a felkínált lehetőséget. Először, amikor a rendszerváltás előtt hívtak a Könyvtári Osztályra, a pártállami berendezkedés, a politikai struktúra miatt. Amikor pedig a rendszerváltás után néhány évvel az osztály vezetésére kértek fel, azért nem vállaltam, mert arra a kérdésemre, hogy milyen lehetőség van a könyvtári törvény elkészítésére – amit én akkor már egyértelműen a legfontosabb feladatnak tekintettem –, azt a választ kaptam, hogy semmilyen.

Más volt a helyzet 1996 nyarán. Akkor nem egyszerűen az osztály vezetésére hívtak a minisztérium akkori vezetése, hanem *a könyvtári törvény elkészítésére. Ez számomra visszautasíthatatlan feladat volt, ez volt a fő érv.*

De szerepet játszott a döntésemben az is, hogy közben a KMK-ban egy új SZMSZ életbe léptetésével megszűntették az általam vezetett osztályt.

Kétségeim és félelmeim természetesen voltak. Egyrészt a szokásos, jól ismert, az újtól való aggodás. Másrészt az a mindannyiunkban meglévő, talán úgy pontos, ha azt mondom, értelmiségi gőg, hogy a szakma kiválóságai a KMK-ban vagy egy könyvtárban dolgoznak, a minisztériumban pedig azok, akik, finoman szólva, nem ilyenek.

Az sem tette könnyűvé a döntést, hogy a Könyvtári Osztályt annyira leépítették akkorra, hogy csupán egy vezetőből, egy munkatársból és egy titkárnőből állt. Ráadásul, elképesztő módon, kettéválasztották az irányítandó könyvtári területet.

A Könyvtári Osztály a tudományos és szakkönyvtárakkal foglalkozott csak, míg a közkönyvtárak a Közművelődési Főosztályhoz tartoztak. Így, amikor 1996. július 1-jén elfoglaltam az állásomat, nemcsak a könyvtári törvény és a könyvtári terület fejlesztését tűztem ki megvalósítandó célként magam elé, hanem a terület minisztériumi

presztízsenek visszaállítását, az irányítás egységesítését, az osztály megfelelő létszámúvá fejlesztését is.

Az *igen döntésem*et a felsoroltak mellett még valami egyértelműsítette. Mind a KMK osztályvezetőjeként, mind a KIK főtitkáraként világossá vált, hogy akármilyen kiváló, felkészült egy szakmai szervezet, akármilyen remek, az adott kérdésekkel széles látókörűen, átfogóan foglalkozó, felkészült kollégák vannak is a szakmában, a törvényt, a rendszer megváltoztatását, a fejlesztéseket, a reformlépéseket csak az ágazati irányítás tudja megvalósítani. A társadalom berendezkedése ugyanis olyan, hogy ezt a feladatot a minisztériumnak kell ellátnia.

Azaz, amennyiben nekem a felsorolt feladatok fontosak, oda kell mennem, ahol *a megoldásra lehetőség nyílik*.

– Kétségbevonhatatlan eredmények jelzik, hogy erőfeszítései nem voltak hiábavalók. Maradt mégis esetleg valami tüske önben?

Semmiféle tüske nem volt, így nem is maradt bennem. Az a terület, amit vállaltam, azok, akikkel dolgoztam, mindig adtak annyi örömet, hitet, hogy az óhatatlan kudarcokat, esetenként igazságtalanságokat a megfelelő helyükön, a maguk természetességében kezeljem.

– Mit tart a legfontosabbnak mindazon lépések közül, amelyeket az ön irányításával a könyvtári szakma megtett? A törvényt? Az összefogást? Az európai trendekhez igazodó változásokát-változtatásokat? A szakma véleményének meghallgatását, figyelembe vételét? Esetleg valami egészen mást?

Azt gondolom, hogy ez a legnehezebb kérdés. Az természetes, hogy a törvény megalkotása meghatározó kilométerkő volt, és meghatározóak az egész rendszer működése szempontjából a követő jogszabályok is. De amikor, a mozgókönyvtári szolgáltatásnak köszönhetően, a megújult, korszerű kis-könyvtárakat látom, vagy amikor arra gondolok, hogy megőrizve *a könyvtári ellátás elsődlegességét*, volt merszünk a nyilvános

könyvtárakat sok esetben nem nyilvánossá minősíteni, mert nem egyfajta mozdíthatatlan entitásnak tekintettük őket, hanem a tényleges igényeket vettük figyelembe, akkor ezt sem érzem kisebb jelentőségűnek. Végül is a törvényben meghatározott keretek között, az ODR (Országos Dokumentum-ellátási Rendszer) kialakításával, a KSZR (Könyvtárellátási Szolgáltatási Rendszer) megvalósításával egy olyan rendszert hoztunk létre, amelyik alkalmas a korszerű IKT eszközök felhasználásával a használók mindig változó igényeinek kielégítésére.

Örömmel tölt el, hogy már 1998-ban meghirdettük három évre az ún. telematikai (ma azt mondanánk: IKT) pályázatokban a könyvtárak, múzeumok, levéltárak digitalizálási együttműködését, amire már akkor is sok pénzt fordított a minisztérium, noha az majd talán csak évek múlva valósul meg.

Jó érzést ad, hogy megindítottuk és minden típusú könyvtárra kiterjesztettük a szakfelügyeletet, bevezettük a minőségelvű szakfelügyeletet, létrehoztuk a jogállása és gazdálkodása szempontjából rendezett Könyvtári Intézetet, hogy az Országos Széchényi Könyvtár az Országos Könyvtári Kuratórium hathatós segítségével visszanyerte a „primus inter pares” szerepét.

Nyert csata az is, hogy a könyvtári területen nem egy stratégiát, hanem stratégiai ciklusokat sikerült a szakmával közösen kidolgoznunk, és a célokból nem keveset – lásd már fentebb – meg is valósítanunk.

Bizton mondhatom, hogy nem lettünk volna ilyen sikeresek az ÚMFT pályázatokon, ha nem egy végiggondolt stratégia mentén írhatjuk ki az európai uniós pályázatokot. A TIOP-os pályázatok célja a *Portál programban* megfogalmazott fejlesztések megvalósításának elérése volt: például az országos könyvtári rendszer és egy-egy könyvtár elektronikus szolgáltatása, a 24 órában szolgáltató könyvtárak, az egyedi azonosítók használatának elterjesztése, az RFID technológia általánossá tételének igénye, az egymással és a használókkal újszerűen kommunikáló könyvtárak megvalósítása stb. stb. Ehhez kellett a megnyert TIOP „Tudásdepó Expressz” több milliórdja.

A TÁMOP-os pályázatok pedig – szintén a Portál program alapján – a struktúrára épülő „szellemiséget” voltak hivatottak szolgálni: az adatbázisok feltöltését, elkészítését, az olvasás kultúrájának visszaállítását, megerősítését, új olvasói célcsoportok (romák, értelmi fogyatékosok) megnyerését, a könyvtárosok felkészültségének, tudásának növelését stb.

Nem tudom eléggé hangsúlyozni ezeknek a pályázatoknak az újat generáló, a könyvtárakat magasabb szolgáltatási szintre emelő szerepét.

Talán a könyvtárosok maguk is többet beszéltek a pályázatokkal kapcsolatos – ténylegesen meglévő, sok bosszúságot és gondot okozó – adminisztrációs nehézségekről, mint azokról a *nagyarányú fejlesztési lehetőségekről*, amelyeket lehetővé tettek.

Többen ezekről a pályázatokról mint pénzforrásról beszéltek csupán, amivel a könyvtárak gazdagodtak. Nem értek velük egyet.

Ezek a pénzek *nem egyszerűen anyagi források, hanem a könyvtárakba kerülő új szellemi tőke alapja*, amivel közelebb kerülünk a mindenkori használói igények korszerű kielégítéséhez.

Talán nem ünneprontás, hogy szót ejtek itt azokról is, akik nem vagy nem annyit nyertek a pályázaton, mint szerettek volna. Ennek alapvetően az az oka, hogy nem az Európai Unió a felelős a hazai könyvtári rendszer korszerűsítéséért, hanem a magyar állam.

Az EU ennyit adott ezekre a célokra. A döntést előkészítő hétagú kuratóriumban személy szerint mindenkit győztesnek szerettem volna látni, de ezt természetesen egy pályázat esetében sem lehet elérni.

Feltétlenül meg kell említenem a fogyatékkal élők könyvtári ellátására tett ajánlásunkat is.

Ez arra is példa, hogy a korszerű infrastrukturális fejlesztések támogatása semmiképpen sem azt jelenti, hogy elfelejtkeznénk mindazokról az embertársainkról, akik nem vagy nem úgy vehetik igénybe ezeket a szolgáltatásokat, mint mindenki más.

És mindezt egységbe foglalja a minőség kiemelt, jogszabályban is megjelenő kezelé-

se, a Minősített Könyvtár és a Könyvtári Minőségi Díj bevezetése. Talán ezek voltak a fontos pontok.

– Milyen támogatást kapott a munkájához?

Mindaz, ami az elmúlt 14 év alatt a vezetéssel működő minisztériumi területen megvalósult, *közös munka, közös tevékenység eredménye*. Semmit nem lehetett volna elérni, ha nincsenek társaim az osztályon és a szakmában.

A közös munka átfogta az anyagok véleményeztetését, az elkészítendő koncepció vagy jogszabály irányvonalainak megbeszélését, a koncepció és a jogszabály alapelveinek elfogadását. Számomra magától értetődő és meghatározóan fontos a közös gondolkodás. Mindig munkacsoportokat működtetve végeztem a munkámat, a szakmai szervezetekkel, a felkészült szakemberekkel. Nagyon sok kollégát kellene felsorolnom, akikkel a különböző megvalósítandó célokért együtt dolgoztam. Köszönöm a munkájukat!

Tudtam, hogy csak együtt, velük, azaz *csak „összefogással” lehet sikerre vinni a könyvtárügyet*.

– Ismét jelentős változások előtt állunk. Készülődik az 1997. évi CXL. törvény átalakítása, a Nemzeti Kulturális Alap, a Nemzeti Civil Alapprogram átszervezése – mit tanácsolna ebben a helyzetben a könyvtárosoknak, a szakmai szervezeteknek, és mit mondana el a döntéshozóknak?

A jövőről, a jövő feladatairól már nem nekem kell beszélnem. Én örömmel és várakozással tekintek mindazokra, akik majd megújulást hoznak a szakmába.

Tanácsként talán csak annyit, amit én is a jeles elődöktől vettem át: jó, ha sikerül kialakítani egy létező egyensúlyt a kontinuitás és a változtatás, a múlt és a jövő között.

– Köszönöm a beszélgetést, és remélem, még hosszú ideig nem csupán tanácsaival, de személyes részvételével is segíti a magyar könyvtárügy további fejlődését. ■

Változatok egy könyvtárra

1

1960-ban, amikor a könyvtárba kerültem, épp kútba esett az aktuális, a Nádor (akkor: Münnich Ferenc) utca 7.-ben található MTA Hivatal átalakításával számoló terv. Granasztói Pál, a Várostervezési Intézet főmérnöke (nem mellesleg jó tollú író) és Major Máté, Rusznyák építészeti tanácsadója kitalálták, hogy a könyvtár legmegfelelőbb helye a Várban lenne, a régi Országházban. Erre Csapodi Csaba, akinek ítéletében mindig megbíztam, ennyit mondott: „Gyurkám, ebbe nem szabad belemenni, mert ha Magyarországon komoly baj van, a Várban biztosan leég valami.” Más munkatársaim is osztották ezt a véleményt; mindannyiunk szeme előtt az Országos Levéltár példája lebegett, amelynek anyagában '56-ban szörnyű pusztítást végzett egy eltévedt bomba.

Valaki kezembe adta a Budapest ostromakor földig bombázott Nemzeti Kaszinó alapszabályát, amelyben többek között az állt, ha valamikor megszűnne ez az előkelő intézmény, minden jószágja és könyvtára „az Tudós Társaságra” szálljon. A könyvek egy részét már rég megkaptuk; most naivan abban reménykedtem, van egy telkünk is a Kossuth Lajos és Szép utca sarkán, amit felajánlhatunk egy kevésbé zajos helyért cserébe. Szaladtam Rusznyákhoz, aki a következővel hűtötte le lelkesedésemet: „Egy jogállamban ezt lehetséges érvényesíteni, de hol akarsz itt te jogállamot?” A Nemzeti Kaszinó helyére végül Hungarotext-székház épült. Ennek tényleg nem volt köze se az Akadémiához, se a mágnásokhoz.

Az Arany János utcában, a mai Egészségügyi Minisztérium helyén akadémiai teniszpálya működött. Többek meghallgatása után arra az elhatározásra jutottam, hogy helyére raktárt kéne emelni, amelyet később körberakítanék és föld alatti alagúttal összekötnék a főépülettel. Beszéltem egy tervezővel, aki azt mondta, ehhez nagyjából

húszmillió forintba van szükség. Rusznyák és Erdey-Grúz támogatott – mégsem vágunk bele az építkezésbe.

Felkeresett Osztrovszki György, tervhivatali elnökhelyettes, akivel jóban voltam, mert valaha Bandi nagybátyámmal együtt ügködött a bukaresti illegális pártban. „Van a Dorottya utca és a Roosevelttér sarkán az a nagy telek, ahol a Lloyd-palota állt” – kezdte. „Oda engedélyt kért az Erőműtervező Vállalat, hogy felépítse a székházát. De csak nyolcszáz forint kubatúraköltségük van, ennyiért az Akadémiával szemben, a Lánchíd mellett nem lehet szép épületet csinálni. Az engedélyt nem fogjuk megadni. Ha viszont az Akadémia ott akarná felépíteni a könyvtárt, annak ezerkétszáz forintot is tudok garantálni.” Rusznyák repesett, amikor előadtam neki ezt a beszélgetést. „Ilyen gyönyörűséget: Széchenyi-szobor, Lánchíd, Akadémia, Akadémiai Könyvtár... Ennél jobbat nem lehet elképzelni.” Én nem voltam ennyire lelkes; attól tartottam, nem fog sikerülni. Sarlós főpolgármester viszont örömmel fogadta a javaslatot; az ő ízlésének is jobban megfelelt, hogy nem szálloda vagy vállalati székház kerül Budapest e reprezentatív terére.

Pályázatot hirdettünk, a tervrajzokból húsztagú zsűrivel választottuk ki a legjobbat Martonvásáron. Az ezek alapján készült makettek közül a budapestiek szavazhattak a nekik tetszőre az Akadémia előcsarnokában. A *Népszabadság* egy odaadó olvasószervezőnek köszönhetően a következő címmel közölte a legtöbb voksot kapott modell fényképét: *Milyen lesz az új Akadémiai Könyvtár?*

Közben javában zajlott a budai Vár rekonstrukciója. Elkészült a Budapesti Történeti Múzeum, és Kádár János Ilku Pál művelődésügyi miniszter és más magas rangú funkcionáriusok kíséretében meglátogatta az intézményt. A puritán miniszterelnök elhűlve nézte a sok bronzkandelábert, vörösréz, márvány éket. Kiléptek a kapun, batyogtak az autók felé. Az „F” épület előtt

Kádár megállt. „Hát itt mi lesz?” – kérdezte. „A Széchényi Könyvtár” – felelte valaki. „Hogyhogy? Itt egy múzeum, ott egy galéria... És ez is ilyen drága lesz?” A folytatást Major Mátétól tudom, aki az akadémiai pavilon igazgatója volt az azokban a napokban megnyílt Budapesti Nemzetközi Vásáron. Kádár, saját hagyományaihoz híven, először az akadémiai pavilont tekintette meg. Ott szemben találta magát a könyvtár épületének makettjével. „Ez micsoda? Akadémiai Könyvtár? Nemrég voltam fönn a Várban, ott a Széchényi épül a Budapesti Történelmi Múzeum mellett.” „Igen, Kádár elvtárs, de ez nem ugyanaz, az a nemzeti könyvtár...” „És mibe fog kerülni?” „Pontosan még nem lehet tudni, mindenesetre több százmillió forintba” – így Major. „Hát hol élnek az elvtársak?” – kérdezte Kádár haragosan.

Két nappal később Rusznyáknál járt Molnár János művelődésügyi miniszterhelyettes. Az elnök dült-fült, amikor megjelentem nála. „Nahát, fiam, hogy mi történt! Most volt itt Molnár János, és tudod, mivel jött? Hogy átadják a Széchényi Könyvtárat az Akadémiának, működtessük mi a továbbiakban, de kapcsoljuk össze a két könyvtárat helyileg, és az Akadémiai Könyvtár is költözzön fel a Várba! Mondtam neki, hogy a francnak kell a Széchényi, nekünk tudományos könyvtár kell.” Mikor hírt vette az esetnek Sebestyén Géza, a Széchényi főigazgató-helyettese (hosszú évtizedekig az egyetlen, aki értett a könyvtárhoz), azonnal telefonált. Ő is azon a véleményen volt, hogy kész tragédia lenne, ha összevonnák, ami nem tartozik össze, ráadásul a Széchényinek egyedül sincs elég helye, nemhogy egy másik nagykönyvtárral társbérletben. Ebben maradtunk, mindketten fellélegeztünk.

Az illetékesek hamarosan újabb javaslattal rukkoltak elő (úgy látszik, Kádár környezetében nem akadt senki, aki elmagyarázta volna neki, hogy könyvtárat nem öt meg tíz, hanem ötven meg száz évre szoktak tervezni): költözzön az Országos Mezőgazdasági Könyvtár a Széchényibe, és kiürített vermezei épületét alakítsák vissza azzá, ami volt – szállóvá. A magyar művelődésügy nagy szerencséjére ebből se lett semmi.

Genfben úgy utaztam el 1969-ben, hogy csak kétéves szerződést vállaltam, hogy itthon legyek, mire megkezdődnek az építési munkálatok.¹ Ekkoriban történt, hogy az Egyetemi Könyvtár igazgatója, a nagyon okos, művelt és éles nyelvű Mátrai László, akit féltékenységgel töltött el az Akadémiai Könyvtár gyarapodása, azt terjesztette a Roosevelten téren, hogy a Duna-parton „épül a Rózsa-mauzóleum”. A terv ehhez képest villámgyorsan lekerült a napirendről. A Nyers-féle gazdasági reform következtében ugyanis duplájára emelkedtek az építőanyag-ipari árak, és az elnökségnek döntenie kellett, melyik beruházását halasztja el: a szegedi Biológiai Intézet vagy az önálló könyvtárépület létrehozását. A Biológiai Intézetben akkor már egy éve dolgoztak; tekintélyes pártolója volt Ajtay Miklós miniszterelnök-helyettes, nála is tekintélyesebb a UNDP és a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség, amely jelentős dollárösszeget áldozott a munkákra; Szeged városa lakótelep építésébe fogott a kutatók elhelyezésére – minden amellet szólt tehát, hogy a könyvtárat ejtsék. Ha megkérdeznék, én is így tettem volna. Jóformán meg sem melegegtem Genfben, amikor utolért Erdey-Grúz levele a tervezés leállításáról. A Lloyd-palota telkére szállodát szántak az illetékesek, az eredeti – Czebe István-féle – tervre többé egy szót sem pazarolt a sajtó.

„Az Akadémiai Könyvtár – másfél évszázados története során – számos és többnyire már csírájában elbukott kísérlet után e tervvel jutott a legközelebb gyűjteményeihez méltó, önálló székházának megvalósulásához. Soha ennyire kézzelfoghatónak nem látszott még az eredmény és talán soha annyi akarat, energia, fantázia nem töltődött még e kísérletekbe, erőfeszítésekbe, mint a Roosevelten téri tervbe. Az Akadémia és könyvtárosai, építészek és egyik-másik társ-hatóság szakértői valóban szívügyüknek tekintették az új könyvtárépületet. És akiknek szívügyük volt, azok sajnálhatják, hogy a Lánchíd–Akadémia–Akadémiai Könyvtár történelmi létesítmény-együttes nem valósult meg. Az egészséges közszellemhez az is hozzátartozik, hogy egy nagyszabású és szép terv kudarcán sajnálkozni lehessen”

– írtam a meg sem született épület nekrológiájában, amely évekig hányódott, miután közlésére sem a *Magyar Tudomány*, sem a *Magyar Könyvszemle* nem vállalkozott. Erdei Ferenc, előbbi főszerkesztője, a következő üzent Szántó Lajos útján: „Az idő nem alkalmas erre.” A cikk végül a *Könyvtáros* című szakfolyóiratban jelent meg 1972-ben.²

A terv ejtése után két és fél évvel, 1971 szeptemberében ENSZ-küldöttként Liverpoolba utaztam a Nemzetközi Könyvtáros-szövetség, az IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) konferenciájára. A helyszínen a magyarok közé ültem, akiket történetesen Mátrai vezetett. Beszélgetésünk közben többször egy szikár angol felé bökött: „Te, ez micsoda karakán ember! Milyen nagyszerű figura!” Ügyet sem vettem rá, de harmadik alkalommal már igazán untam a dicsérgetést. „Mondd már, ki ez? Úgy beszélsz róla, mintha ismernem kéne.” „Ez egy nagyon karakán ember, a British Library egykori igazgatója. És amikor az angol parlament nem szavazta meg azt az összeget, ami az új épülethez kellett, azonnal lemondott.” „Ide hallgass, Laci. Nálunk a parlament nem szavazott meg semmit, egyszerűen fölfüggesztették az építkezést.” „Gyurkám, csak nem képzeled, hogy azért mondom?”

A Roosevelt téri könyvtár gondolata mindenestre még évekig kísértett, nem akartam belenyugodni a kudarcba. Egy 1973 májusában kelt, Major Máténak címzett levélben újból felmelegítettem az ötletet. Külföldi példákra és magára az Akadémiára hivatkozva társadalmi vállalkozásban, „nemzeti részvét” mellett képzeltem el az építkezést. „Megfelelő előkészítéssel és intézményi kerettel (például Népfront, Magyarok Világszövetsége stb.) meggyőződésem, hogy egy »Akadémiai Könyvtár Alapítvány«-szerű kezdeményezés[sel], amelyet időzíteni is lehetne a könyvtár alapításának 150. évfordulójával kapcsolatban (1976), több tízmillió forintot, illetve 2–3 millió dollárt lehetne összegyűjteni. Egy ilyesféle akciónak csak előnyeit látom, sem politikai kár, sem presztízsveszteség nem tűnik reálisnak. A kormányzat, illetve az Akadémia megszabná, hogy mennyit tud áldoz-

ni az ennyibe meg ennyibe kerülő létesítményre, a különbözet fedezésére az »MTAK Alapítvány« hozzájárulásra kérné fel a hazai és a külföldön élő magyarságot. Gondolod-e, hogy olyan emberek, mint Wigner Jenő, Szent-Györgyi Albert, Verzár Frigyes, Kármán Tódor, Szegő Gábor, Káldor Miklós, hogy hamarjában csak néhány nevet említssek a »külföldre szakadt hazánkfia« tudósokból, akikhez még sok-sok ismert más tudóst, muzsikust, képzőművészt és egyéb válogatott cigánylegényt lehet számolni, nem vállalkoznának nemcsak a donor, de az ösztönző szerepére is?”³ Úgy véltem, egy efféle akció akár az „ellengőz kibocsátására”, a „közösségi érzés ösztönzésére” is alkalmas lehet. Természetesen ebből az elképzelésből sem valósult meg semmi.

Időközben elestünk az Arany János és Akadémia utca sarkán lévő telektől is: ott húzták fel a nevezetes „elízelt palotát”, az Országos Tervhivatal épületét (utóbb a Nép-jóléti Minisztérium költözött ide). Töméntenlen pénz és energia elfecsérlése után ugyanott tartottunk, ahol tíz évvel korábban.

2

Mire végleg hazaköltöztem Genfből, az Akadémia számára elviselhetetlenné vált az együttélés a könyvtárral. A rengeteg könyv, Szabó Lőrinc szavaival, „az asztalra nőtt, / szétáradt s polcokra kérezkodott”, elborította a tanácskozó-helyiségeket. A hagyományos olvasótermet fémvázás galériával rútitottuk el. Rémes, miket műveltünk az ügy érdekében. Se elég olvasóhelyünk (ezek száma száz éve nem változott), se kellő nagyságú raktárunk nem volt.⁴ Immár mindkét félnek érdeke volt, hogy új helyre költözzünk.

Egyetlen szóba jöhető jelöltünk maradt: az Akadémia utca–Arany János utca–Széchenyi rakpart által határolt telken 1863 és 1865 között épült bérház, ahol sok régi akadémiai tisztviselő (is) lakott. Az Akadémia – azzal a kikötéssel, hogy a részletekkel nem kíván foglalkozni, és a roppant pénz felhasználásáért egyedül én tartozom felelősséggel – nagyjából félmilliárd forintos keretet különített el számunkra, amelyet harminc-öt-

venmillió részletekben bocsátott rendelkezésünkre a Beruházási Bankon keresztül. A következő két ciklusra – vagyis hat évre – minimálisra csökkentették a többi intézet felújítására, nagyjavítására szánt összeget. Nem tartoztam a népszerű emberek közé akkoriban.

Először is meg kellett szervezni a lakók átköltöztetését. Hónapokig tartó huzavona kezdődött; a tárgyalásokkal, új lakások felhajtásával és megvásárlásával foglalkozó munkatársam közben infarktust kapott a rengeteg munkától. Egyesek a pártközpontnak, mások a Kádár-titkárságnak küldött levelükben panaszolták el, hogy disznó módon meg akarjuk fosztani őket a lakásuktól.

Az első, akivel sikerült megállapodnunk, a háború alatti főtitkár, Balogh Jenő komor nyikja volt, aki a negyedik emeleten tengődött komfort nélküli otthonában. (Az itteniek, az egykori kiszolgáló-személyzet tagjai, a nyolcvanas évek közepén is közös vécét használtak.) Neki az újonnan épült budafoki lakótelepen vásároltunk lakást. Egy fogorvos – nem tudom már, kivel volt jóban – elintéztette, hogy két lakást kapjon: egyet rendelőnek, egyet a lányának. Volt egy megható történetünk is. Egy öreg néni megüzenete nekem, hogy megérti, nem maradhat, de volna egy kérése. Ötven éve lakik a házban; ha kilép az utcára, tesz két lépést, és ott a Bazilika. Azt szeretné, ha az új helyről ugyanilyen könnyen elérhetné. Ezt a kérést lelketlenség lett volna visszautasítani, teljesítése azonban igen sok vesződséggel járt. Valamelyik lakótelepen vásároltunk egy kétszobás, összkomfortos lakást, felajánlottuk az V. kerületi tanácsnak egy másfél szobás, a Bazilikához közeli romlakásért cserébe, ezt felújítottuk, és átköltöztettük bele a hálás nénit. Nemsokára levelet kaptam tőle: az isten áldjon meg, hogy ez meglett, már csak azt intézzem el neki, hogy telefont is kapjon. Itt megállt a tudományom: tíz éve jöttem haza Genfből, nekem sem volt még vonalam a Gellért-hegyen.

Két lakó semmiképpen nem akart elmenni, noha mindkettőnek vásároltunk új lakást. Egyikük, úgy hiszem, gyengeelméjű is volt, kényszerrel kellett kiköltöztetni. Ám még mielőtt ez megtörtént volna, felvonultak az

építőmunkások, és hozzáláttak az átalakításhoz. Egy akadémiai tisztviselő rájött, hogy maradt a házban két lakó, és megfenyegette: „Volt már olyan, hogy intézeti igazgatót egyik napról a másikra felfüggesztettek.” Ráhagytam – mit érdekeljen engem egy hivatalnok fontoskodása, ha egyszer a főtitkár-helyettesnek nem volt észrevétele?

A Fővárosi Tanácsnál újabb akadályba ütköztünk: az illetékes műemlékvédő érthetetlenül sokat akadékoskodott a tervek látán. Őt egykori tanára, Major Máté segítette leszerelni. Aggasztott, hogy a Tervhivatal vagy valamelyik minisztérium bármikor beleütheti az orrát az építkezésbe. Következő utam Csendes Bélához, a Tervhivatal beruházásokért felelős elnökhelyetteséhez vezetett, akivel együtt dolgoztam a Közgazdaságtudományi Intézetben. „Megcsináljuk az új Akadémiai Könyvtárat” – kezdtem. „Nem kérünk a hivataltól semmit. Csak egyet: bárhol, bármikor kulturális, tudományos beruházásról van szó, ne említsetek, mi zajlik tőletek húsz méterre. Ne törődjete velünk. Ne segítsetek, és akkor meglesz.” Csendes nevetett, és megígérte, békén hagyják bennünket. (A biztonság kedvéért megkértem az ottani építészeti előadót, Kempfner Annát, hogy azonnal értesítsen, ha egy iratban véletlenül mégis szóba kerül-nénk.) Köpeczi Béla, a nagy könyvtárbarát, művelődésügyi miniszterként is mindig nálunk kezdte a napot.

Gyakran hangoztatta különféle hivatalos eseményeken, micsoda abszurdum, hogy rozoga állapotban van az Iparművészeti Múzeum, nincs Akadémiai Könyvtár – most megállapodtunk, minket nem emleget többé.

Négy évig folyt az építkezés. A Középületépítő Vállalat krakkói kőműveseivel dolgoztattunk: azokkal, akik előttünk az Opera, utánunk a Bazilika rekonstrukcióját végezték. Az elején természetesen magyar szövetkezettel szeretnénk volna elvégeztetni a munkát. Pál Lénárd főtktár közbenjárására egy Pest megyei funkcionáriusnő küldözgetett hozzánk különféle brigádokat, de a teljes felújítás elvégzésére egyik sem volt alkalmas. Itt már gyárakban készültek a házak; gépesítették, amit csak lehetett – a hazaiak nem nagyon értettek a finomabb restaurációs műveletekhez. A sokadik hasznavehetetlen brigád elhajtása után kerestük fel Borovi Péterrel, a beruházás lebonyolításával megbízott szakértőmmel Somogyi Lászlót, a Középületépítő igazgatóját. Ezzel a céggel a Roosevelti téri álmódosítás idején kerültünk kapcsolatba. Megszereztük a szükséges engedélyeket, jöhettek a lengyel munkások.

Hétköznapiokon a Népjléti Minisztérium nyolcadik emeletén ebédeltem, onnan gyönyörködtem a csinosodó könyvtárban. Az irodák svéd licenc alapján készültek, falaik polcként funkcionálnak. Nagy az áthallás, de akkoriban inkább az foglalkoztatott, hogy az olvasóteremre jusson elég pénz. Ennek berendezését régi rajzok, tervek alapján gyártattuk le egy újpesti szövetkezettel, amely – itthon egyedülként – képes volt még efféle ódivatú holmit előállítani.

Megszépült az Ybl tervezte lépcsőház, végre helyükre kerültek a festmények, kandaláberek, falikarok, olvasólámpák – és 1988. november 3-án ünnepélyesen felavattuk a könyvtár új székházát.⁵ ■

Jegyzetek

¹ Rózsa György genfi kiküldetése 1975-ig tartott. (R. D.)

² Utóhang az Akadémiai Könyvtár épülettervéhez. *Könyvtáros*, 1972. 7. sz. 402–403. Kötetben: Rózsa György: „Tudományok és művészetek szeretete...” Írások az MTA Könyvtáráról. Budapest, 1986, MTA Könyvtára. 48–51. (R. D.)

³ A felsoroltak közül Kármán Tódor (1881–1963) akkor már tíz éve halott volt. (R. D.)

⁴ Genfi megbízatásom alatt helyettesem, Rejtő Pista intézte el, hogy állományunk nagy részét (körülbelül harminc polckilométernyi anyagot) a törökbálinti raktárvárosban tárolhassuk. Van ott minden: ruha, cipő, só, paprika, Széchenyi Könyvtár, Statisztikai Hivatal Könyvtára. A törökbálinti depót a mai napig használjuk.

⁵ Néhány osztályunk nem költözhetett velünk: a keleti gyűjtemény, a kéziratár és a levéltár a Roosevelti téren maradt.

Bertalané Kovács Piroška

Virágos Márta, az Informatikai és Könyvtári Szövetség (IKSZ) alelnöke köszöntötte a közgyűlésen megjelenteket 2010. december 15-én, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár dísztermében.

Fodor Péter, az IKSZ elnöke, azzal kezdte beszámolóját, hogy az Informatikai és Könyvtári Szövetség húsz éve civil kezdeményezésre alakult szakmai szerveződés, melyet 1990-ben a megyei könyvtárak igazgatói hoztak létre Könyvtári és Informatikai Kamara (KIK) néven, és 1991-ben tartották az első közgyűlést. Az eltelt húsz év alatt 1993-ban megalakult a Nemzeti Kulturális Alap, 1995-ben rendezte meg először az IKSZ az összefogást, 1997-ben megszületett az úgynevezett kulturális alaptörvény. 1995-ben a KIK átköltözött a Hold utcai épületbe, és 2008-ban visszakerült a megalakulás helyszínére, a Budavári Palotába.

2010-ben a szövetségnek megváltozott kulturális politikai stratégiával kellett szembeülnie, és meg kellett találnia a maga feladatait ebben a helyzetben is. 2010 az uniós pályázatok, a TIOP és a TÁMOP indulásának, megvalósításának éve is volt. Ezek a programok a könyvtárügy megújulását hozhatják.

Az IKSZ 2010-ben is megrendezte országos programjait: az Internet Fiestát, a Kárpát-medencei könyvtárosok csongrádi konferenciáját és az *Összefogás a társadalomért* rendezvénysorozatát. Részt vett a Márai-program előkészítésében, amely 2011 januárjában indul.

Jubileumi közgyűlést tartott az Informatikai és Könyvtári Szövetség

♦ Cs. Angyal Katalin

Az elmúlt év általános tapasztalata az IKSZ elnöke szerint a támogatási összegek folyamatos csökkenése és az, hogy a köz-igazgatási rendszerben beinduló változások eredményeként folytatódtak az intézményi összevonások.

2011-ben megszületik a minősített könyvtárak rendszere, valamint a digitalizálás stratégiája, és megkezdődhet a kulturális alaptörvény módosítása. Ezért szakmai érdekünk a jó kapcsolat további ápolása a Nemzeti Erőforrás Minisztérium (NEFMI) vezetésével.

2011-ben a májusi közgyűlésen kerül sor a szövetség tisztújítására is.

A szövetség pénzügyi helyzetéről Fodor Péter elmondta, hogy szigorú és racionális gazdálkodásának köszönhetően az IKSZ működőképes szervezet. Két biztos bevétele van: a tagdíj és a Könyvtári Levelező/lap előfizetése. Így lehetőség nyílt arra, hogy lekötött betétben tartsa pénzeszközeinek bizonyos részét. A 2011. év gazdasági helyzetének alakulását befolyásolja a Nemzeti Civil Alapprogram (NCA) átalakítása, és szükség lesz a minisztérium támogatására is. Fodor Péter beszédét azzal zárta, hogy köszönetet mondott a tagságnak az egész évi munkáért.

A beszámoló után *Bertalanné Kovács Piroska*, az IKSZ Felügyelőbizottságának elnöke összefoglalta az alapszabály módosítására tett javaslatokat. A tagság előzetesen az IKSZ honlapján olvashatta a javasolt módosításokat, melyek a következők voltak:

- a tagozatok problémái – két év után törölhetők a nem működő tagozatok;
- munkabizottságok alakítása különböző témákban, programokra;
- bármely tag számára lehetőség van titkos szavazás kérésére;
- az alapszabályhoz csatolni kell a befektetési szabályzatot.

A következőkben az elnökség javaslatát ismertette Virágos Márta, miszerint a 2011. évben nem emelkednek a tagdíjak.

Ezt követően *Ramháb Mária*, az IKSZ másik alelnöke, beszámolt az összefogás 2010-ben *Könyvtárak az olvasásért* címet viselő programsorozatáról. A 15 éves évfordulóját ünneplő akció nagy utat járt be, és ma már elmondhatjuk, hogy országos lefedettségűek a rendezvényei. 2006 és 2010 között sikerült minden korosztályt megszólítani, és már hároméves a babaolvasó és a kölyökolvasó program is. Az elektronikus adatbázis és a feltölthető fényképek segítségével naprakészen lehet követni az eseményeket. Lehetőség van netes játékok lebonyolítására is, 2010-ben a hatnapos rendezvénysorozat alatt 195 533 fő vett részt ezekben a játékokban. A „legszorgalmasabb” Bács-Kiskun, Jász-Nagykun-Szolnok, Somogy és Borsod-Abaúj-Zemplén megye volt. Az idei év újdonsága volt a Békéscsaba és Pécs közötti biciklis könyvtárút a programok idején.

L. Simon László

L. Simon László, a Magyar Országgyűlés Kulturális és Sajtóbizottsága elnöke a kultúra helyzetéről és a kulturális élet várható változásairól beszélt. A kormányváltás óta még mindig várakozó ponton van a kultúra kérdése, viszonylag lassan megy a minisztériumi struktúra kialakítása. A fő célkitű-

zések azonban megvannak: új normatívarendszer felállítása, a fenntartói rendszer átalakítása. L. Simon László szólt arról is, hogy januárban beindul a Márai-program, 600 millió forint jut állománygyarapításra. A szintén jelen lévő *Kálnoki-Gyöngyössy Márton*, a NEFMI helyettes államtitkára is hozzátette gondolatait az elmondottakhoz, és az 1997. évi CXL. törvény átfogó módosítását ígérte, kérve az Informatikai és Könyvtári Szövetség közreműködését ebben a munkában.

Zalainé Kovács Éva

A közgyűlés utolsó részében az alapítók részvételével megemlékezést tartottak az IKSZ megalakulásának huszadik évfordulója alkalmából. Először *Skaliczki Judit* emlékezett arra, hogy a Könyvtári és Informatika Kamara (KIK) néven alakult szervezet a szakmai önkormányzatiság küldetésével jött létre. Az MKE mellett létrejött fiatalabb, lendületesebb irányzat elfogadása nem volt zökkenőmentes, hiszen a rendszerváltással sok minden megváltozott a könyvtárügyben is. Összeomlottak a központi szolgáltatások, olyan elemek estek ki a szolgáltatás rendszeréből, mint a szakszervezeti könyvtárak

vagy az intézeti szakkönyvtárak. Szükség volt az intézményi érdekképviselőre, amely képes a szakma képviselőjére, részt tud venni a jogszabályok, törvények előkészítésében. 1992-ben kötött együttműködési megállapodást a két szervezet, az MKE és a KIK. 1994-ben *Vajda Erik* személye garantálta a megállapodás életben maradását. 1995-ben megkezdődött a könyvtárak önálló arculatának kialakítása, az annak megerősítésére hivatott rendezvénysorozat, az *Összefogás a könyvtárakért* szervezése, s a mai napig sikerrel folyik a programok megrendezése.

Zalainé Kovács Éva sorra vette a szövetség életének legfontosabb állomásait: a minőségmenedzsment tanfolyamokat, az összefogás programjait, az MKE és a KIK együttműködését, a Könyvtári Levelező/lap életben tartását és megújulását, a kamara Informatikai és Könyvtári Szövetséggé alakulását, de a legfontosabb feladat megmaradt, mondta, az ágazati érdekegyeztetés és az érdekképviselő.

Ramháb Mária arról beszélt, hogy gazdasági egyesületszerű szakmai érdekvédelmi szervezet alakult, amely önkéntességen alapuló szakmai társulás, és olyan érdekképviselő, mely az összefogásra épül.

Elnöki zárszavában Fodor Péter megköszönte a vendégek részvételét, és felhívta a figyelmet arra, hogy a szakma jövőjének érdekében egységes érdekképviselőre, partnerségre és pozícióink erősítésére van szükség. Megköszönte a tagság támogatását és a jó munkát, békés karácsonyi ünnepeket és eredményes, boldog új esztendőt kívánt a szövetség tagjainak. ■

Fodor Péter

Egy megállapítással kell kezdenem. A Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) 75 éves, hetvenöt esztendeje alakult meg a magyarországi könyvtárosok és a hozzájuk csatlakozó levéltárosok részvételével, de a múltunk ennél sokkal régebbi időnkig nyúlik vissza. A magyar könyv és könyvtárosság története ugyanis magába foglalja az írás, a könyvnyomtatás, a könyvkötészet, a papírgyártás történetét, s kapcsolatos a magyar tudomány- és irodalomtörténettel is. A magyar könyv ismert történetének kezdetei Szent István királyunk koráig vezetnek vissza, aki elrendelte egyházaink ellátását misekönyvekkel. 1090 előttre datáljuk az első Magyarországon írt könyvet, a Hahóti kódexet, 1473 Pütkösdiéje pedig megjelent Andreas Hess budai nyomdájában az első Magyarországon nyomtatott, 133 kisírvét terjedelmű könyv, a *Chronica Hungarorum*. Néhány évtized elteltével, az egyébként „sötét” jelzővel illetett középkorban már számos magyar nyomdában készítettek latin, német, szlovák és magyar nyelven írt könyveket.

Ebben az időben a könyvek egyházi és főúri tulajdonosai, könyvtárosai nemcsak tudományt birtokoltak, hanem a közvetítő latin nyelv révén európai műveltséget, közös európai identitást is. Aminek újbóli megteremtésén – digitális projektek keretében – éppen napjainkban fáradozik az európai könyvtárosság, közgyűjteményügy.

A történelmi ív említése tehát nem indokolatlan. 1935 nem könyvtárosságunk megszületésének a dátuma, hanem egy fordulópont a könyvtárosság professzionális szakmává, hivatássá válásának ezeréves múltú folyamatában.

A polgári korban a közkönyvtárak kialakulása és elterjedése ugyanis magával hozta a közösségi, egyesületi szervezkedés gondolatát. Az USA-ban 1876-ban, Angliában 1877-ben, nálunk 1935-ben, a nemzetközi fejlemények nyilvánvaló hatása mellett jött létre az egyesület. Az I. világháború traumáját követően Európában felerősödő béke-

vágy az együttműködés lehetőségei felé fordította a könyvtárosság figyelmét. A brit könyvtári egyesület ötvenedik évfordulója alkalmából Edinburgh-ban megrendezett ünnepségen 1927-ben kimondták a nemzetközi könyvtáros szervezet, az IFLA megalakulásának szándékát.

A hazai reagálás sem maradt el. *Hóman Bálint* könyvtáros, jeles és befolyásos történész, a Magyar Nemzeti Múzeum egyik osztályaként működő Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója 1929. június 8-án értekezletet tartott, ezen, a szakma vezető egyéniségeinek körében, felvetette a könyvtárosok szövetsége alapításának ötletét. A gondolat 1935-ben, a Magyar Nemzeti Múzeum keretében működő Levéltári Osztállyal mint egyenrangú szervezeti egységgel karöltve realizálódott. Január 31-én, az Országos Széchényi Könyvtárban ifj. *Szinnyei József* (a Magyar Tudományos Akadémia főkönyvtárnoka) vezetésével megtartott bizottsági ülésen véglegesítették az alapszabályt, és eldöntötték, hogy hamarosan megtartják az első közgyűlést, melyre 1935. június 26-án a Magyar Tudományos Akadémia impozáns épületének dísztermében került sor. Megalakult a Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesülete.

Céljai voltak a könyvtár- és levéltárügy tudományos és közcéljainak felkarolása, a könyvtárosok és levéltárosok közti állandó kapcsolat biztosítása, a könyvtárosok és levéltárosok testületi érdekeinek támogatása és a könyvkultúra előmozdítása, melyeket tudományos és ismeretterjesztő előadások tartása, könyvtáros- és levéltáros-képző tanfolyamok rendezése, folyóirat, időszaki kiadvány közzététele és szakkiadványok megjelenésének támogatása révén kívánt elérni.

* Az MKE jubileumi konferenciáján, 2010. nov. 25-én elhangzott beszéd szerkesztett változata
A szerző köszönetet mond Bényei Miklósnak az MKE történetét feldolgozó kézírata rendelkezésére bocsátásáért

A következő időcserép, melyet szeretnék felvillantani, az egyesület indulásának pillanatában megfogalmazott szakmai és társadalmi szolgálatról, a hivatástudatról, az öntevékenység növeléséről, a szakmai érdekvédelemről, az erkölcsi és anyagi megbecsülés előmozdításáról, a képzésről, az önképzésről, a nemzetközi kapcsolatok ápolásáról, a felhasználók, a használói csoportok, a nemzetségek és a hátrányos helyzetűek esélyegyenlőségét biztosító kezdeményezésekről szóló cselekvéseket idézi, melyek szintén az első pillanattól napjainkig jellemzik életünket. A korábban az európai tudástár kapcsán már említett történelmi ív e kihívások teljesítésében is tetten érhető.

Ma sem tehetjük le a „fegyvert”, ebben az esetben az írott szó erejét, ha a könyvtárügy, azaz valójában a magyar társadalom felemelkedésének ügyét kell szolgálunk. Gondoljunk csak a *Digitális Magyarország* című, néhány hete megjelent vitairatra, melynek vezetői összefoglalójában az alábbiakat olvashatjuk: „Előtérbe kerülnek a személyre szabott szolgáltatások, tartalmak. Társadalmi változásoknak vagyunk tanúi, ahol a Kormány feladata kettős: egyrészt a kiválóságok, kitörési pontok azonosítása, támogatása, a fejlődés feltételeinek megteremtése és ösztönzése, másrészt a felzárkóztatás, a digitális esélyegyenlőség megteremtése. Biztosítani kell a digitális tartalmakhoz való hozzáférés lehetőségét mindenki számára. Használatösztönzéssel, készségnöveléssel és képzéssel készítjük fel Magyarország állampolgárait az új lehetőségek használatára.”

A digitális írástudással rendelkező webpolgár éppen a könyvtári rendszer révén válhat tudatos tagjává a közösségnek. A vitairatban megfogalmazott kihívásra a válasz a „könyvtár”, ami egyébként magában a dokumentumban eddig sajnos még nem nyert említést.

S, hogy miért a könyvtár?

Mert olyan közgyűjtemény, amely bölcsője mindenféle tárnak, azaz a muzeális, levéltári, hangzó, képi és digitális világnak. Ezt a világot egységes rendszerben gyűjti, rendszerezi, tárja fel és szolgáltatja. Benne van a múlt, a jelen és a jövő, azaz a nemzeti identitás!

Mert gyűjteményre építő, hiteles hely! A digitális tartalmakat hagyományosan is, a hagyományos tartalmakat pedig digitálisan is szolgáltatja, mindenki számára a neki alkalmas formában. Ezáltal hidat, átjárhatóságot képez a hagyományos és a digitális kultúra világa között.

Mert tagolt társadalmunk minden helyi közössége rendelkezik valamiféle, neki szükséges települési, iskolai, intézményi, szakmai, tudományos és speciális dokumentumtípusokat tartalmazó könyvtárral. Vagyis mindenkit megszólít, az olvasni nem tudó, a halmozottan hátrányos helyzetű állampolgártól a tudós professzorig.

Mert a segítségi folyamatban nem csupán egy szoftver beépített „Help” funkciójaként, hanem valódi partner segítőként működik.

Mert életútja során a könyvtárral minden állampolgár találkozik.

Mert minden szolgáltatását – a legegyszerűbb kölcsönzéstől a tudományos referálásig – a hozzá forduló személy segítségére, pillanatnyi helyzetének előmozdítására, céljai elérésének támogatására fejlesztette ki.

Mert az életút első pillanatától az utolsóig rendelkezésre áll, immár, az infokommunikációs technológia eszközei révén, időtől és fizikai tértől is függetlenül.

Az MKE mindezek birtokában, együttműködve a könyvtáros társszervezetekkel, az elmúlt néhány évben az alábbi, társadalmi megújítást célzó projektek részese, kezdeményezője és/vagy sikeres szervezője volt. A projekteknek most csak a címét idézem fel:

Olvasástámogató programok. 2010 a családi olvasás éve

Nemzetközi könyvfesztivál

Könyvtárosok a tehetségekért – a reformációtól napjainkig

Kultúrák találkozása – könyvtárak és könyvtárosok a kölcsönös megértés szolgálatában

Nemzetiségiellátása, roma projekt

Webpolgár, webpolgárrá képzés,

Netre-kész

Kaleidoszkóp – új tudás – új műveltség mindenkinek

Eurotéma – szabadegyetem

Uniós szolgáltatások

Versenyképesség

E-tanácsadó képzés

Menet (esélyteremtés, tehetséggon-
dozás, befektetés a jövőbe)

Ez alkalomból és e helyen illő megemlí-
teni az elmúlt 75 év elnökeit. Mindazokat,
akik egyesületünk első számú vezetői vol-
tak: *Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi
miniszter, Fitz József, Jánossy Dénes, Varjas
Béla, Mátrai László, Kőhalmi Béla, Székely
Sándor, Zsidai József, Billédi Ferencné,
Horváth Tibor, Vajda Erik, Ambrus Zoltán,
valamint 2003-tól napjainkig Bakos Klára.*

Az MKE ma 18 lakhely szerinti területi
és 11 szakterületi szervezetből áll, valamint
együtt dolgozik 3 együttműködő könyvtáros
egyesülettel. Tagjaink teljes száma: 1780
egyéni és 90 intézményi tag. Lefedettsé-
günk országos.

Nem tehetem meg, hogy az MKE törté-
netét taglalva ne szóljak az 1969-ben útjuk-
ra indított vándorgyűlésekről.

Az évente 500–800 főt

megmozgató ösz-
szejtétel szak-
mai köztuda-
tunk fontos
e l e m e ,
szervezeti
életünk
meghatá-
rozó ren-
dezvénye.

Visszatekint-
ve az elmúlt 43

év 43 vándorgyűlésére

az a meglepetés ér bennünket, hogy a
vándorgyűlési címekben megfogalmazott te-
matikák számos esetben sorsszerűen össze-
nőttek a helyszínt adó településekkel, és egy-
fajta önbeteljesítő jóslatként is működnek.

Gondoljunk csak például a 6. vándorgyű-
lésre, melyet a *Jövő könyvtára* címmel Pé-
csett rendeztek meg 1974-ben. És íme,
2011-ben a következő vándorgyűlésünk Pé-
csett, a jövő könyvtárában, a Dél-Dunántúli
Regionális Könyvtár és Tudásközpontban
lesz.

De utalhatok a 13. vándorgyűlésre is.
A tematika *A magyar könyvtáriügy feladatai*.
A helyszín Kaposvár volt, ahol éppen most

épül az a kulturális központ, mely a megyei
és városi könyvtárat feladatainak átértékelé-
sére készíti.

A 15. vándorgyűlés *A könyvtár és olva-
sója. Olvasóvá nevelés* címet viselte. Hely-
színe Győr volt, ahol a Győri Könyvszalón,
melyet idén is Bakos Klára, az MEK elnöke
nyitott meg, megvalósítja ennek a gondo-
latnak!

Szolnokon 1987-ben *A könyvtárak szere-
pe az információközvetítésben* címmel zaj-
lott a program, s azóta ez az információköz-
vetítő szerep közös térbe került a levéltárral,
és kibővült a közművelődéssel is.

Sárospatak: *Nemzeti erőforrásunk, az in-
formáció.* 1992-ben, amikor az önkormány-
zatok még a saját határainkon belüli feladat-
ellátást célozták meg, nem gondoltuk volna,
hogy mára a helyi könyvtár mint regionális
szolgáltató intézmény szervezi majd – a
könyvtári stratégia mentén, nemzeti erő-
forrásként – egy egész kistérség könyvtári
életét.

1997-ben Kecskeméten a *Szol-
gáltatások – térítések – szpon-
zorálás* került fókuszba, a
könyvtári marketing, mely-
nek országos motorja ma is a
Katona József Könyvtár.
2006-ban pedig ugyanitt *Kö-
zéppontban az állampolgár*
címmel zajlott a program, jelez-
ve azt az irányváltást, mely azóta a
mindennapok társadalompolitikai cél-
jává is vált.

2010. évi vándorgyűlésünk, mely Baján
zajlott, *A kultúrák találkozása* címet viselte,
az ország pedig ezzel egy időben az Európai
Unió soros elnöki szerepének betöltésére, a
különböző európai gondolatok, kultúrák,
identitások és érdekek bölcs és felelős keze-
lésére készült.

Mint látható, az MKE – a civil lehetősé-
gek mentén haladva – sohasem tért ki a tár-
sadműködés elől, sőt aktívan eléjük
ment, bár mindig kerülte a direkt politizá-
lást. A sajátos könyvtári eszközök, a háló-
zatba szervezés, az együttműködés, a
könyvtári rendszer fejlesztése, a központi
szolgáltatások, a technikai, telematikai fej-
lesztés, a kistérségi ellátás, az adatbázisok

építése, a könyvtárak helyi szolgáltatásainak felhasználóbarát, célközönségre irányuló fejlesztése és az ebben játszott MKE szerep mindig a nemzetet (határon innen és túl) és mindig a társadalmat szolgálta.

Az egyesület életében felemelő momentum volt a jubileumi 50. évforduló megünneplése is, mert ekkor, 1985-ben adták át első ízben az Egyesületi Munkáért Emlékéremet, az MKE saját kitüntetését, amelyet külföldi kollégák is elnyerhetnek, s mely MKE Emlékérem elnevezéssel rögzült a szakmai köztudatban. Azóta több mint százötvenen kapták már meg, átadása ma, a 75 éves jubileum alkalmából sem maradhat el. Kitüntetettjeink közösségünket személyessé, szerethetővé, tiszteletre méltóvá teszik. Példaként állnak a társadalom számára. Büszkéek vagyunk rájuk. De büszkéek lehetünk valamennyi jelen lévő és távolról velünk ünneplő társunkra is. Amint *Gerő Gyula*, egyik korábbi kitüntetettünk, nemrég megjelent hatalmas munkája is sugallja, a látszólag „névtelen” események, dátumok, személyek könyvtári rendbe állítva múlhatatlan kincseshányaját adják létünknek. Ezt a kincseshányaját köszönöm mindenkinek.

Végezetül, az időcserepek között válogatva, a múltból eredő jövőhöz érek.

A Magyar Könyvtárosok Egyesületének utóbbi éveit és feltehetően a jövőjét is a magyar könyvtárügy stratégiai elképzeléseirez aktuálisan igazodó egyesületi stratégia határozza meg. 2003-ban kidolgoztuk saját stratégiai tervünket, és küldetésnyilatkozatot fogadtunk el. Ebben tagszervezeteinkkel és szakmai társszervezeteinkkel együtt szorgalmaztuk és szorgalmazzuk a minőségi információszolgáltatást, az információhoz való hozzáférés demokratikus jogának érvényesítését, a könyvtárosi életpálya vonzóbbá tételét és kiteljesítését, a könyvtárosság társadalmi elismerését.

Öt éve, alapításunk 70. évfordulója alkalmából írott üzenetünkben, e szellemben fordultunk a világban működő testvérszervezetekhez, az IFLA tagjaihoz. Ezt írtuk: „Küldetésünk, hogy a ránk bízott szellemi vagyont a digitális kor szakmai követelményeinek megfelelően, a tudás és az etikus magatartás iránt elkötelezetten, a jelen és a jövő javára kezeljük.”

Az öt évvel ezelőtti évforduló az egyesület utóbbi évekbeli egyik legnagyobb horde-rejű kezdeményezésének, az etikai elvárások rendszerbe foglalásának, a magyar könyvtárosság etikai kódexe 2006-os megalkotásának is hangsúlyt adott. A jelen és a jövő számára szóló iránymutatás olvasható ki abból, hogy a tagszervezetek és a tagság felismerte a dokumentum jelentőségét.

Majd megszületett a magyar könyvtárügy 2008 és 2013 közötti időszakra szóló stratégiája is. Ehhez igazodva egyesületünk életében az utóbbi két évben központi gondolattá emelkedett a versenyképesség. Ennek egyik új eleme pl. a könyvtári turizmus, és hozzá kapcsolódva az idegenforgalmi ismeretek megszerzésének és az idegen nyelvi képzés megindításának támogatása.

A versenyképes ország kialakításában a könyvtárosoknak tehát meghatározó szerepük lehet. Ezt tudatosítani kell a társadalomban, fenntartóinkban, a kormányban is. Ebből következően elengedhetetlen a könyvtárosok szakmai és személyes kvalitásainak, partnerségi kultúrájának folyamatos fejlesztése.

Napjaink gazdasági válsága, a politikai bizonytalanság természetesen kedvezőtlenül érintette a könyvtári területet, így az egyesületet is. A jelentkező nehézségek sikeres leküzdéséhez reményt ad a könyvtár több évezredes múltjából sugárzó erő, a jelenlegi könyvtári rendszer színvonalas működése, a szakma megújulási képessége, a könyvtárosok azonosság- és hivatástudata, progresszivitása.

A szilárd szervezeti keretekkel rendelkező egyesületünk több évtizedes tapasztalatok birtokában, nemzetközi kapcsolatokra is támaszkodva ezeknek az intellektuális erőknél a mozgósításával kívánja elérni reális céljait, amihez további erőt, sikert kívánok! ■

2010. október 11-én tizedik alkalommal rendezte meg az Országos Dokumentum-ellátási Rendszer (ODR) konferenciáját a József Attila Megyei Könyvtár. *Voit Pál* igazgató megnyitó beszédében rövid történeti összefoglaló után kiemelte, hogy ez alkalommal infrastruktúrájában is méltó hely, a Modern Üzleti Tudományok Főiskolája ad otthont a rendezvénynek. Külön köszöntötte a megyei könyvtár csíkszeredai vendégeit, közöttük *Kopacz Katalint*, a Kájoni János Megyei Könyvtár igazgatóját.

Karvajné Deés Szilvia, a főiskola programvezetője, házigazdaként ismertette *Tízezer kézfogás a jövőért* címmel készülő kampányukat, amelynek célja a fiatalok körében felhívni a figyelmet az ökotudatosságra, a fenntarthatósággal kapcsolatban a fogyasztás, a sport, az életmód, a sikerorientáltság kérdéseire, valamint ezek propagálásának fontosságára.

A konferencia nyitó előadásában *Kenyéri Katalin*, a Nemzeti Erőforrás Minisztérium vezető főtanácsosa a dokumentumszolgáltatás rendszerének kialakítására tekintett vissza, és számba vette továbbfejlesztésének lehetőségeit.

Az 1997. évi könyvtári törvény a könyvtárakat célszerűen működőképességhez segítette. Középpontba a könyvtárhasználó került, a könyvtárhasználat jogán felépült a nyilvános könyvtárak rendszere. Az 59. § megteremtette a könyvtárközi dokumentumellátás, a központi lelőhely-nyilvántartás

számára a jogi alapot. A szolgáltatási rendszerben minden résztvevő felelőssége lett a kérések teljesítése.

1998-ban a kötelespéldány-szolgáltatás és a gyűjtőkör alapján kialakult a szolgáltató könyvtárak köre (nemzeti, szak-, állami egyetemi, megyei és egyházi könyvtárak), felállt az ODR bizottság. A minisztérium támogatta

a dokumentumvásárlást, a technikai fejlesztést, a postaköltséget, valamint a lelőhely-nyilvántartás fejlesztését. Az ODR szolgáltatási felületének kialakításáért külön köszönet illeti a Debreceni Egyetemi Könyvtárat.

A rendszer jó működését bizonyítja az ODR felületének népszerűsége, a könyvtárosok lelkesedése, a tatabányai konferenciák. A könyvtárközi szolgáltatás „húzó ágazat” lett a könyvtári szolgáltatások terén.

A további fejlődést segítik a meg-

valósult TIOP (informatikai/technikai fejlesztés) és TÁMOP pályázatok (adatbázis-fejlesztés: a MOKKA és az ODR összekapcsolása, ODR szolgáltatási felület, portálok és honlapok fejlesztése).

A minőségfejlesztés terén szolgáltatási előírások, közös értékelési keretrendszerek kialakítását teszi lehetővé az OKM rendelet – 12/2010. (III. 19.) – a Minősített Könyvtár cím és a Könyvtári Minőség Díj adományozásáról.

A szerzői jog által védett dokumentumok elektronikus formában engedély és díjfizetés mellett férhetők hozzá. Ma kihívást jelent a meglévő és helyben is nehezen

hozzáférhető, nem nyomtatott helyismereti dokumentumok, aprónyomtatványok, fényképek, film- és videofelvételek szolgáltatása.

A felhasználók és az IP-címek számának behatárolása miatt nehéz szolgáltatni a világhálón egyre nagyobb számban hozzáférhető digitalizált, adatbázisból elérhető és a kiadók által kínált elektronikus dokumentumokat, de a könyvtár jó partner lehet ebben. Meg kell oldani az archiválás kérdéseit (ne kelljen szkennelni, ha már elérhető). A kérés teljesítésének határidejét minimalizálni kell, az azonnaliságot kell elérni. Kihívás a szolgáltatás folyamatos értékelése és minőségének biztosítása is.

A fejlődés garanciáját az igények növekedése, a könyvtárak fejlődése, a minisztérium támogatása és nem utolsósorban a könyvtárosok elhivatottsága jelenti.

Koltay Klára, a Debreceni Egyetem, Egyetemi és Nemzeti Könyvtár (DEENK) főigazgató-helyettese az ODR szolgáltató felületének fejlesztéséről beszélt. Egy 2009. évi felmérés során azt vizsgálták, hogy az ODR-könyvtárak hogyan jellemzik saját szerepüket, hogyan működtetik a könyvtárközi szolgáltatásukat, mik az elvárások. A beérkezett 260 értékelhető kérdőív feldolgozása segített az igények számbavételében és a fejlesztés irányának kialakításában.

A választ adók megfogalmazták, hogy hiányolják a nyugtázást a kérések beérkezéséről, a helyi helyrajzi számok megjelenítését a kérőlapokon, a státuszinformációkat, a cikkek rendszerbe emelését, a helyi katalógusrekordhoz történő közvetlen átlépés lehetőségét.

Szeretnék, ha nem csak az ODR könyvtárakba lehetne kérést küldeni, ezt szolgálhatná a lelőhelybővítés, ill. a KC frissítése. Fontos lenne a besorolási adatok egységesítése, az adatbázist bővíteni kellene a könyvtárak régi állományadataival vagy az analitikusan feltárt dokumentumokkal. Felhívták a figyelmet a folyóirat-állomány adatainak hiányosságaira, a példányadatok aktualitásának, pontosságának biztosítására. Az egyes könyvtárak honlapjainak pl. állományuk feldolgozottságáról is kellene adatot közölniük.

Szükséges lenne a rendszer gyorsítása (böngésző, keresés, szűrés), a keresőfelület fejlesztése (pl. legördülő menük), a több szempontú keresés (pl. ETO-jelzet), az áttekinthetőség javítása.

A felmérés eredményei alapján kidolgozták a tervezett rendszert. Csak néhány ennek elemei közül: olvasói felülettel kiegészített szolgáltatási felület személyre szabott szolgáltatásokhoz; ODR példánytár a MOKKA adatbázis rekordjainak részletes példány- és hozzáférési információival; olvasókat segítő ajánlások és a dokumentum megszerzését szolgáló megjelenítés (pl. borítókép, tartalomjegyzék, könyvtári és kereskedelmi elérhetőségi adatok, adatletöltés referenciaszoftverekbe stb.); folyóirat- és cikkadatbázisok, komplett adathalmaz a kérés elindításához; az adatok pontosságára és frissességére utaló információk.

A kérésmenedzsment akár olvasói, akár könyvtári kérésről van szó, egyrészt központilag nyilvántartja az ODR felületéről indított kérések aktuális státusát és teljesülését, másrészt az egyes könyvtárak számára saját könyvtárközi menedzser-rendszerként szolgálhat. Funkciói: státuskövetés, statisztika, számlázás, értesítések. Azok, akik nem használják a központi rendszert, a státusokat vagy kéréseiket közvetlen szerkesztéssel lezárva is bekerülhetnek a statisztikába, illetve a könyvtárközi kölcsönzési rendszerekkel szabványos kommunikáció útján (ISO ILL, OCLC) átadhatják kérésadataikat.

Bánkeszi Katalin, az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) címzetes igazgatója *Együtt, hatékonyan* címmel az egyesített MOKKA-ODR adatbázis új szolgáltatás-rendszeréről tartott előadást.

A nemzeti könyvtár 227 millió forintot nyert TÁMOP pályázatával. Három, az országos könyvtári rendszer működésére jelentős hatással bíró feladatcsoportot kíván megvalósítani: 1. MOKKA-ODR egyesítés, közös katalógusfejlesztés; 2. az OSZK rendszerének feltöltése retrospektív adatokkal (már folyik); 3. a Könyvtári Intézet országos oktatási feladatai. Az OSZK-MOKKA fejlesztés az OSZK, a DEENK és a Szegei Tudományegyetem együttműködésével, a veszprémi (a Pannon Egyetem elektronikus

dokumentumküldő rendszere) és a miskolci (MATARKA-EPA-HUMANUS fejlesztés és digitális cikkarchívum) fejlesztésekkel összehangoltan hatékonyabb és erőteljesebb, az esélyegyenlőséget is megteremtő fejlesztést tesz lehetővé.

A nemzeti közös katalógus az egy helyen begyűjtött ODR-adatok sokszínű szolgáltatását jelenti. A DEENK az ODR szolgáltatásáért felel, amit tükörszervere gyorsít fel, az SZTE a fejlesztések háttéradatbázisa. Az élő kapcsolat más archívumokkal (pl. kapcsolódás helyi adatbázisokhoz, együttműködés bibliográfiai és egyéb adatbázisokkal, tartalmak bekapcsolása), valamint más szolgáltató rendszerekkel, az oda-vissza adatcsere, garantálja a jól működő szolgáltatást.

A könyvtár- és olvasóközeli MOKKA fejlesztését az év elején egy szakértői csoport átfogó javaslatai és korábbi felmérések eredményei alapján készítették elő. Az áttekinthetőséget segítette az összegyűjtött információk, résztanulmányok, videokonferenciák stb. közös oldala. A tervezett ütemezés több ok miatt (közbeszerzés változása, lassú kommunikáció stb.) csúszott. Az e-Corvina Informatikai Szolgáltató Kft. és a Monguz Informatótechnológiai Kft. konzorciuma (alvállalkozó az MTA SZTAKI) nyerte meg az IQSys Zrt.-vel szemben. Az átütemezés szerint a teljes fejlesztéssel novemberől februárig kell elkészülniük, de keresik a hosszabbítás lehetőségét.

A Köztaurusz fejlesztése kapcsolódik a MOKKA-éhoz, így rugalmasabb és könnyebb lesz az integráció nemcsak a MOKKA-val, hanem más rendszerekkel is.

Kapus Erika, az MTA Könyvtára tájékoztató könyvtárosa *EOD – Régi könyvek új köntösben* címmel az MTA EOD („e-books on demand”, azaz „e-könyvek megrendelésre”) szolgáltatását, az ODR-szolgáltatás kiegészítő alternatíváját mutatta be. A digitalizálás igény szerint, olvasói megrendelésre történik, a végeredmény egy PDF-fájl, melynek teljes szövege kereshető, másolható, beszűrhető, kinyomtatható, és tartalmazza az eredetiben előforduló bejegyzéseket, jelöléseket, széljegyzeteket.

Az Európai Unió kezdeményezésére 12 ország 25 könyvtára szolgáltat ily módon.

Magyarországon az MTA és az OSZK az első, amelyik kínálja. A Google Books-szal szemben az EOD előnye abban rejlik, hogy ez esetben az olvasó személyes tulajdonába kerül a mű. A művek online lekereshetők az EOD-katalógusból. Lehetőség van kiszűrni azokat, amelyek eleve megrendelhetők (nem vonatkozik rájuk a szerzői jog). Kereső kifejezésnek bármi megadható. A kiválasztott e-könyv becsült ára látható. (Egyes olvasói célcsoportok, beiratkozottak kedvezményt kapnak.) Kiválasztható a formátum (letölthető fájl, CD, DVD, nyomtatott reprint, e-könyv), hogy az olvasó postázva vagy személyesen kívánja-e átvenni. A szolgáltatás regisztrációhoz és a felhasználási feltételek elfogadásához kötött. A rendelés megérkezésétől automata üzenetet, probléma esetén értesítést kap a megrendelő. A felületen a digitalizálás menete, a megrendelés állapota nyomon követhető. Többféle fizetési mód közül lehet választani, fizetés után előzék-lapokkal stb. együtt átvehető a mű.

A könyvtár az elkészült EOD e-könyveket integrálhatja saját elektronikus gyűjteményébe.

Fátrai Erzsébet arra emlékezett, hogyan jutott eszébe, mi sarkallta arra, hogy tíz évvel ezelőtt, majd 2009-ig évről évre megszervezze az ODR konferenciát. Ennek oka a motiváció, a célorientáltság és az a meggyőződés volt, hogy érdemes összehívni a „könyvtárköziseket”.

A motiváció adott volt: a kilencvenes években megváltozott technikai környezet új lehetőségeket (számítógépek, e-mailben közvetlenül küldhető kérések) és új problémákat jelentett, melyekre megoldást kellett keresni. A kíváncsiság: hogy néznek ki a kollégák, igény a személyes találkozásra, ők miképpen végzik a könyvtárközi szolgáltatást, milyen problémáikkal küszködnek. A kihívás: a szolgáltatás továbbgondolásához vállalni kellett a feladatot, és végül 1998-ban megkezdte működését az ODR, minisztériumi támogatással, gyűjteményfejlesztéssel. Lehetőség volt a technikai, informatikai és kommunikációs feltételek javítására. 2001-ben teljes körű helyszíni vizsgálat történt a József Attila Megyei Könyvtárban. A kérdések és a statisztikai problémák miatt fantáziámozgató volt, hogy találkozzon ez ügyben a szakma. A cél az együttműködés szándékának erősítése (derűvel, barátságosan együtt dolgozó, jó csapat alakuljon ki), a jogszabályok megismerése, az esélyegyenlőség javítása (szabad hozzáférés biztosítása elsősorban a kistelepüléseken élőknek), valamint a fejlesztések és újítások követése (ODR, ARIEL, ODR-MOKKA összevonás problémái) volt. A konferenciák jó lehetőséget kínáltak egy-egy nagyobb, fontosabb gyűjtőkörű könyvtár bemutatására is.

Ezek alapján a téma évről évre adta magát. A jogi háttér, az ODR, a DEENK és a szombathelyiek bemutatkozása 2001-ben. Az egyházi könyvtárak szerepe, a THECA és az ARIEL bemutatója 2002-ben. Az öt éves ODR fejlesztési stratégiái, vidéki esélyegyenlőség, új keresési lehetőségek (*Koltay Klára*), a nem nyomtatott dokumentumok szolgáltatása, ennek kapcsán a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár zenei gyűjteménye és a székesfehérvári megyei könyvtár bemutatkozása 2003-ban. 2004-ben (újabb helyszíni vizsgálat történt a József Attila

Megyei Könyvtárban) a gyorsaság volt a legfontosabb követelmény. A szolgáltatott dokumentumok száma nőtt, a beérkező, de nem kielégített kérések mennyisége csökkent. A vizsgálat, az újraindult MOKKA-fejlesztés (*Bakonyi Géza*), a nemzetközi könyvtárközi kölcsönzés adta a témát. 2005-ben az ODR és a KSZR (Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer – vidéken élők ellátása) lehetőségeiről, a postaköltség problematikájáról, újra az ARIEL-ről, a szolgáltató könyvtárak igénybevételéről, eredményeiről (*Hölgyesi Györgyi*) esett szó. 2006-ban a digitalizált dokumentumok kerültek teríték-re. Bánkeszi Katalin akkor még a NAVA és a Neumann-ház adatbázisait mutatta be, *Dávid Boglárka* az elektronikus dokumentum-szolgáltatásról tartott előadást, és az analitikus adatbázis létrejötte okán bemutatkozott a tatabányai megyei könyvtár. 2007-ben az új és tervezett lehetőségek kerültek megvitatásra. Lassúvá vált az ODR szervere, átmeneti megoldások születtek, hallottunk az összeolvasztási kísérletről. Bemutatkozott az Országos Idegennyelvű Könyvtár. 2008-ban itt volt Bánkeszi Katalin, és a MOKKA fejlesztéséről tartott előadást. Megjelentek a fejlesztők is. Téma volt a First Search. Zalaegerszeg mutatkozott be, és először jöttek a határon túlról is. 2009-ben a TÁMOP-os fejlesztési lehetőségekről, az ODR-rel és az ARIEL-lel kapcsolatos határon túli tapasztalatok kérdőíves felmérésének eredményeiről, a KSH Könyvtár szolgáltatásairól, a Könyvtári Intézet elektronikus dokumentumküldésre vonatkozó vizsgálatáról szóltak az előadások. Mindig fontosak voltak a délutánok, amikor egy-egy könyvtár bemutatkozhatott, vagy a kollégák egymással beszélhették meg a problémákat. Előadásának zárógondolata: „Ez egy sikertörténet.” Reméljük, így érzik és gondolják a résztvevők is!

Köszönet az előadóknak, a hazai és a határon túli vendégeinknek! Külön köszönet illeti Fátrai Erzsébetet, aki elindította a konferenciasorozatot. Utódként szeretném e hagyományt továbbfolytatni.

A konferencián készült videofelvétel a megyei könyvtár megújult honlapján (www.jamk.hu) megtekinthető. ■

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) Bibliográfiai Szekciójának nagy elődeit idéző sorozata 2010. október 8-án kettős megemlékezést tartott. Amint azt *Nagy Anikó*, az egyesület főtákosnőja – a rendezvény moderátoraként –, bevezető szavaiban jelezte, Ottovay Lászlónak (1942–2005), a Bibliográfiai Szekció öt éve elhunyt elnökének, e poszton rövidre szabott hivatali idejében, legnagyobb odaadással szervezett, nagy rendezvénye az Országos Hírlapkönyvtár 1884-ben történt alapításának 120. évfordulóját ünneplő, egész napos konferencia volt a rákövetkező év, 2005 januárjában. 2010-ben méltó megemlékezésnek kínálkozott tehát a Hírlaptár immár 125 éves történetét az alapítás körülményeit és a hírlapgyűjteményt vezető bibliográfusok életművének egy-egy újabb szegmensét bemutató rendezvényt, néhai elnökünk Ottovay László emlékének ajánlani.

Nagy Anikó

Felidézve a Hírlaptár alapításának idejét, *Bárdosi Mónika* (Központi Statisztikai Hivatal) mutatott be a dualizmus kori Budapest szép épületeiről, közintézményeiről és kávéházairól készült képeslapokból prezentációt, amely kitűnő háttérrel adott *Szőnyi Éva* (Budapesti Corvinus Egyetem Központi Könyvtár – BCE KK) *Az Országos Hírlapkönyvtár és Szinnyei József fogadtatása a múzeumban* című előadásához. A Bibliográfiai Szekció elnöke három szempontból beszélt a címben megjelöltekről, először a hírlapoknak és szakfolyóiratoknak a XIX. század utolsó harmadának szellemi életében történő egyre nagyobb térhódításáról szólt, azután a Hírlaptár alapításának körülményeiről tudósító sajtóhírekből adott ízelítőt, és végül két id. Szinnyei Józsefet érintő levélrészlettel illusztrálta azt a nem könnyű folyamatot, amelyben az Országos Hírlapkönyvtárból majdan az Országos Széchényi Könyvtár Hírlaptára alakulhatott. A folyóiratokban rejlt tudás szerepének korabeli megítélésére két neves tudós véleményét idézte: Arra, hogy a XIX. század második felében a hírlapirodalomnak milyen fontos része volt a tudomány fejlődésének előmozdításában, Kautz Gyula, a XIX. század utolsó harmadának tudományos, gazdasági, gazdaságpolitikai közéletének legjelentősebb szereplője

Boka László

Az emlékülést *Boka László*, az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) tudományos igazgatója nyitotta meg, felelevenítve Ottovay Lászlónak a nemzeti könyvtár főosztályvezetőjeként eltöltött éveit, amelyek során közvetlen kollégaként ismerhette meg.

hívta fel elsőként a figyelmet. A máig idézett, Kautz Gyula számára a világhírt meghozó alpmű, a *Theorie und Geschichte* magyarul nem jelent meg,¹ hanem a *Budapesti Szemle* 1859–1860. évi köteteiben látott napvilágot *A nemzetgazdasági eszmék és elméletek története* címmel hat közleményben. A közlemények utolsó részében, amikor a nagy nemzetgazdász az előbbi öt számban már bemutatott, klasszikus angol, francia, német közgazdászok (Adam Smith utódai) után a magyar nemzetgazdasági viszonyokat vette sorra, akkor került előtérbe a hírlapok (mai szóval) információértéke. „Nem szabad szem elől tévesztenünk azt sem, [...] hogy századunk folytán kifejtett hírlapirodalmunk is mindenkor mutatott fel, mutat fel ma is több szakértőtől értekezéseket, melyek az e tudomány alapos tanulmányozása körül tett fáradozások és munkálkodások fényes bizonyítékai gyanánt tekinthetők!”²

A másik vélekedés a korszak hírneves corvina-kutatójától, Csontos Jánostól származik, aki akadémiai tagságának reményében Wenzel Gusztáv jogtudós egyetemi tanár, történetírónak küldte el önéletrajzát. Wenzel Gusztáv már 1846-tól az Akadémia tagja volt. Csontos szakirodalmi munkásságát felsorolva szembetűnő, hogy publikált a hazai szakfolyóiratokon kívül a *Literarische*

Berichte több sorozatában németül, a Petzholdt által Drezdában szerkesztett *Anzeigerben* pedig latinul. Szintén teológiai műveltségét hasznosítva a *Codex Diplomaticus* okmánytárainak munkatársaként működött közre. Ötven értekezéssel kívül azonban csak négy önálló munkája jelent meg nyomtatásban, s ezért némileg mentegetőzve hangsúlyozta: „[...] nem csak nálunk, hanem külföldön is általában véve, nem az önálló nagyobb munkák, hanem a szakfolyóiratok és tudományos társulatok értekezései viszik előbbre a tudományt[...]³

A hírlapirodalom egyre nagyobb térhódítását a tudományos kutatásban a sajtó képviselői is érzékelték, különösen a *Fővárosi Lapoknál*, így napra készen tudósították olvasóikat az Országos Hírlapkönyvtárnak 1884. július 2-án, Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi miniszter rendeletére történt megnyitásáról, periodikagyűjteményének gyarapodásáról és mindebben id. Szinyei József szorgos munkálkodásáról.⁴

Szinyei fogadtatásának a Nemzeti Múzeumban eleinte kissé fagyos, majd a legmelegebb kollegiális voltára pedig két levél szolgáltatotta a bizonyosságot. Az elsőt 1884-ben Csontos János, az utóbbit pedig 1889-ben Fejérfataky László írta. A múzeumi kéziratár két munkatársának – az abban az időben még elválaszthatatlanul jó barátoknak és kollégáknak – a levélváltása igen jól megvilágította a múzeumi tiszteknek a tudományos és társasági közéletben betöltött különböző szerepeit, olykor pedig kifejezetten szórakoztató momentumokkal tarkított adalékot szolgáltatott a Múzeum és Széchényi Országos Könyvtára korabeli életéhez és működéséhez.

Az időben továbbhaladva *Pogány György* (Kármán József Városi Könyvtár) a Szinyeit követő hírlaptári ór, az éppen 150 éve született Kereszty István pályájának bemutatására vállalkozott:

„Szakmatörténetünk egyik toposza a XIX. század meghatározó műveit megalkotó bibliográfusokat – Szabó Károlyt, Szinyei Józsefet és Petrik Gézát – összefoglalóan a »nagy bibliográfus triász« epitheton ornans fordulattal jellemzi. Teljes joggal, hiszen magisztrális munkáik nélkül ma sem tud-

nánk alapvető feladatainkat ellátni, és életművük jelentette azt a fundamentumot, amelyet a XX. század megkerülhetetlen bibliográfusai folytattak vagy kiteljesítettek az új viszonyok között. Gulyás Pálon, Kőhalmi Bélán, Kozocsa Sándoron kezdve Dezsényi Bélán és Szentmihályi Jánoson át Csúry Istvánig, vagy akár a szinte napjainkban távozott Busa Margitig tágítható szakmánk nagyjainak névsora, akik valamilyen mértékben, gyakorló bibliográfusként vagy teoretikusként, követőik voltak.

Pogány György

A XIX. századi szakmaalapítók és a XX. századi folytatók között felismerhető egy nemzedék, amelynek tagjaira jellemző, hogy pályájukat a triász egyike mellett, annak szinte árnyékában, mintegy famulusaként kezdték, és a megérdemelnél kevesebb figyelem fordul működésük felé. Pedig részben az ő személyük jelenti a közvetlen kapcsolatot a két évszázad, a két korszak, a még némileg patriarchális könyvtári, bibliográfiai viszonyok és az egyre inkább a modern, vagyis intézményi szervezeti keretekben művelt bibliográfiakészítés között. Ez a nemzedék – gondoljunk Hellebrant Árpádra, Kiszlingstein Sándorra, Barcza Imrére, Tipray Tivadarra vagy Horváth Ignácra – mára igencsak méltánytalanul kiszorult a szakmai köztudatból. Ebbe a nemzedékbe tartozik a százötven éve, 1860. május 22-én született sokoldalú Kereszty István is.

Két korszak határán élt, hosszú életének – 1860-tól 1944-ig – csaknem pontosan felelt a XIX., második részét pedig a XX. században élte, és a századforduló időszakában a szakmai diskurzusban mind jobban előtérbe kerülő két könyvtári szolgáltatás és különgyűjtemény napi működésében, illetve megteremtésében vett részt. A Hírlaptárban megalakulásától, 1884-től dolgozott, Szinnyi József legközelebbi segítője, munkatársa, mondhatni tanítványa, majd utóda volt. Az új század első éveitől hírlaptári feladatai mellett a Zeneműtár megszervezését sürgette, aktív élete két utolsó szolgálati évében, 1920 és 1922 között pedig e gyűjtemény felállítását, kialakítását kapta feladatul. Hosszú éveken keresztül szerkesztette a Magyar Könyvszemlében napvilágot látó kurrens magyar sajtóbibliográfiát, egyik kezdeményezője volt a kurrens zenei könyvészet megteremtésének. Legfontosabb bibliográfiai összeállítása az 1916-ban megjelent *A magyar és magyarországi időszaki sajtó időrendi áttekintése 1705–1867* című segédlet.”

Vass Johanna (OSZK) a nemzeti könyvtárban újjólag fellelt Dezsényi hagyaték feltárásának kapcsán számolt be Dezsényi Béláról, a II. világháborút követő időszak emblemikus Hírlaptár-vezetőjéről: „A hírlaptári emlékülés programjából nem maradhat ki a felidézett, megidézett alakok közül Dezsényi Béla, aki 1942 és 1963 között volt a Hírlaptár vezetője. Ma már legendás munkásságát sokoldalú műveltsége mellett a számos szakterületen – sajtótörténet, bibliográfiai tevékenység stb. – végzett úttörő tevékenység avatja példává; más esetben pedig az életmű izgalmát nem is az eredmény, hanem a törekeny test és a sokszor fizikai megpróbáltatással járó hírlaptári, gyakorlati munka, vagy a »tudós szárnyalás« és a szabványosítási munka »röghöz kötöttsége« között feszülő ellentét – illetve az ezek között a tevékenységi formák közötti választás – adja. A mai, retrospektív sajtóbibliográfiát tervező nemzedék számára különösen figyelemre méltó az a friss szemlélet, amellyel a maga korában rendkívül széles látókörrrel választotta ki a nemzetközi viszonylatban akkor legmodernebb szabványmintákat sa-

ját, hazai bibliográfiai elgondolásainak megvalósításához. A megemlékezés aktusán túl ez utóbbi gondolat lehetőséget ad az OSZK-ban nemrég újraindult, retrospektív sajtóbibliográfiai munkálatok koncepciójának ismertetésére is.”

Gazda István (Magyar Tudománytörténeti Intézet) az MTA intézetének égisze alatt folyó Szinnyei-kutatásról szóló, rendkívül érdekes beszámolója zárta a rendezvényt, *Id. Szinnyei József, az Országos Hírlapkönyvtár megalapítója* címmel. Gazda István nagy ívű előadásának mintegy bevezetéseként idézte Szentmihályi Jánost, aki, mint mondta, „azokat a bibliográfusokat fogja tisztelni, akik egy teljes Szinnyei bibliográfiát állítanak össze”. Nos, az előadó örömmel jelentette, hogy a Szinnyei életmű összeállítása már 95%-ban készen van, a 2006-ban készült kiadványnak⁵ köszönhetően. Gazda István a továbbiakban a fennmaradó 5%-ról beszélt, amely még bőségesen tartogat tennivalókat. Legelsőként említette Szinnyei naplójegyzeteinek kiadását, úgy mond „végtelen számú naplójegyzetről van szó”, amelyeknek korabeli kiadása nincs meg már a nemzeti könyvtárban sem. Szinnyei 1901-ben tartotta akadémiai székfoglalóját, számára az akadémiai levelező tagság elérése sem volt könnyű, hatodik próbálkozásra sikerült bejutnia a tudós testületbe, akkor is jobbra csak azért, mert a tudósok számára sem volt közömbös Szinnyei monográfiájába, a Magyar írók közé, a megfelelő életrajzzal bekerülni. Sok érdekessé-

get rejtenek még a nagy bio-bibliográfia kéziratái is...! Szinnyei minden nap írta a naplóját – külön testes kiadványt lehetne megjelentetni Szinnyei ebédjeiről, és megfontolandó lenne véleménye abban a tekintetben is, amely a mindennapi séta szükségességéről szól. „Életművét tanítani kellene! Van még kutatni való Szinnyei ügyben” – figyelmeztetett Gazda István, és arra vonatkozóan is javaslatot tett, hogy a mostanában induló digitalizálási projekteknél igen hasznos lenne Szinnyei hatvankötetes naplójának és a *Magyar írók* kéziratanyagának digitalizálása.

A rendkívül tartalmas és igen jó hangulatú rendezvény végén további informális beszélgetés vette kezdetét, nagy szerencsénkre a Bibliográfiai Szekció tagságának körében még vagyunk páran, akik valamikor még megízlelhettük a régi Hírlaptár levegőjét a múzeumban, és személyesen ismerhettük a nagy elődök némelyikét! ■

Gazda István

Jegyzetek

- ¹ KAUTZ Gyula: *Theorie und Geschichte der National-Oekonomik*. Propyläen zum volks- und staatswirtschaftlichen Studium / von Julius Kautz, Wien, Gerold's Sohn, 1858.
- ² KAUTZ Gyula: *A nemzetgazdasági eszmék és elméletek története*, 1–6. közlemény. In: *Budapesti Szemle* 7. kötet (1859), p. 3–34, 254–278., 8. kötet (1860), p. 15–36, 357388., 9. kötet (1860), p. 17–49., 10. kötet (1860), p. 373–382. (KAUTZ Gyula, 1860., p. 378.)
- ³ Csontos János önéletrajza és irodalmi munkássága. Kézirat. OSZK Kézirattár Fol. Hung. 1166.
- ⁴ Szinnyei József: *Könyvtári emlékek I.* = F. L. 1887. 679–681. p
- ⁵ A. Szála Erzsébet – Gazda István – Perjámosi Sándor: *Id. Szinnyei József könyvtártudós akadémikus életműve*. Sopron – Piliscsaba – Bp. – Révkomárom, Nyugat-Magyarországi Egyetem – MATI – OSZK – Magyar Kultúra és Duna Mente Múzeuma, 2006., 216 p.

Honlap – holnap?

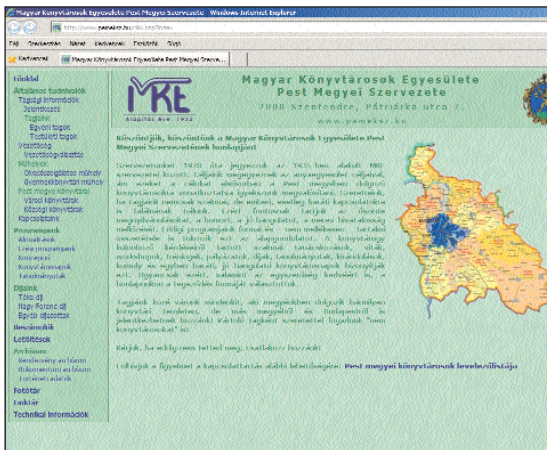
Avagy a pemeksz.hu négy éve

♦♦ Jancskár Judit

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) Pest Megyei Szervezetének vezetősége négyéves ciklusának a végén összegezte az elmúlt időszak tevékenységét.

Ennek az áttekintésnek az eredménye ez az írás is.

Amikor 2007 őszén belevágtunk honlapunk tervezésébe, úgy hittük, pillanatokon belül, „akár már holnapra is” kész lehet. Könyvtárosként tudtuk, milyen elvárásaink vannak egy honlappal szemben, meg is fogalmaztuk őket. Majd megtapasztalhattuk, hogy mindent megvalósítani már korántsem annyira egyszerű. Sokféle elvárásnak, igénynek kell megfelelni, „jó lenne ez is, meg az is”, és persze a szűkös anyagi keretekbe is bele kell férni. Így aztán a honlapból honlapután lett, meg még néhány nap. De ahogy a mesék is mondják: minden jó, ha jó a vége...

A honlap tartalmi és formai szerkezetének kidolgozásához először is azt kellett tisztáznunk, hogy kiknek szól és milyen információkat szeretnénk közzé tenni. A célközönség egyértelmű: elsősorban a szervezet tagjai, továbbá a potenciális tagok és az egyesület munkája iránt érdeklődő tágabb közösség.

Nehezebb kérdés volt, hogy milyen információk kerüljenek fel. Mivel akkor már

volt egy jól működő levelezőlistánk, a friss hírek, információk ezen keresztül eljutottak a kollégákhoz.

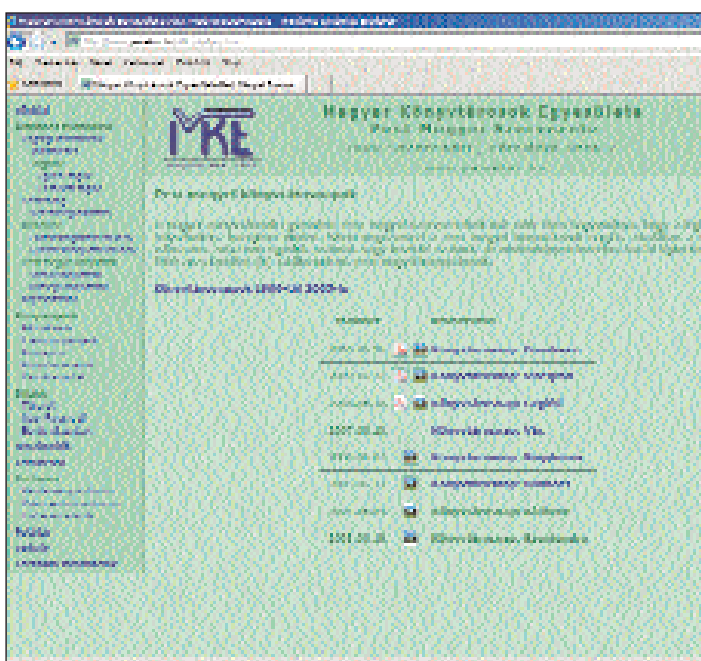
Nem volt tehát szükség arra, hogy a napi, gyorsan változó híreket a honlapra tegyük, hírportálszerűen működjünk. A tartalom tervezésekor elsősorban a statikus információkra helyeztük a hangsúlyt, hogy minden olyan adat, esemény kerüljön fel, ami az egyesület életében nem csak pillanatnyi hír, hanem a későbbiekben is fontos lehet. Végül ezen elvek szerint alakítottuk ki a honlap tartalmi részét.

A megjelenés megtervezésénél legfőbb szempontunk az áttekinthetőség volt. Fontosnak tartottuk, hogy az érdeklődők számára az első pillanatokban nyilvánvalóvá váljon, milyen információkat találhatnak a honlapon, ezeket viszonylag egyszerűen, néhány kattintással el is érthessék (és közben ne vesszenek el).

Talán kevésbé lényeges kérdés a színek, betűtípusok és egyéb formai elemek megválasztása.

A jól olvashatóság nem elhanyagolható szempont, de a többi elég szubjektív, ahányan voltunk, annyiféle színnel, árnyalattal, betűtípussal képzeltük el a lapot. Köszönet *Szabó Borsnak*, aki óriási türelemmel végigpróbálta velünk az összes elképzelést, és aki a saját honlapszerkesztői tapasztalataival is hozzájárult a végleges forma kialakításához.

Nem volt egyszerű megfelelő domainnevet sem találni, olyat, ami nem foglalt, könnyen megjegyezhető, és valamilyen módon utal az egyesületre is. A kézenfekvő www.pmke.hu, vagy pmksz.hu – nem meglepő módon – már foglalt volt. Némi „közvélemény-kutatás” után *Mándli Gyula* javaslatát fogadtuk el, ami olyannyira bevált, hogy ma már – ha hivatalosan nem is, de egymás között gyakran – a szervezetet is „pemeksz”-ként emlegetjük.

A honlap tervezete 2008 tavaszára elkészült, és márciusban elkezdtek az anyaggyűjtést, valamint az egyeztetéseket Szabó Borssal, a honlap fejlesztőjével.

Az első verzió hozzávetőlegesen két hónap alatt készült el, erre a tervezett tartalom nagy részét fel is töltöttük, és a 2008 évi ceglédi könyvtárosnapon be is mutattuk a tagságnak.

De nem üldögélhettünk elégedetten a bábjainkon. Folyamatosan dolgoztunk a kisebb-nagyobb szerkezeti változásokon. Ilyen volt például a friss tartalmak kiemelése a kezdőlapra, vagy az egyéb díjazottak listája. Voltak hiányosságok, melyeket mi vettünk észre, de voltak olyanok is, melyekre a tagság hívta fel a figyelmet. Volt, amin tudtunk változtatni, volt, amin nem. A hiányosságokon túl új történések is módosításokat tettek szükségessé, illetve néhány javítás az egyszerűbb és gyorsabb feltöltést szolgálta. Ez utóbbi egy jó honlapnak ma már jogosan elvárt feltétele.

A folyamatosan karbantartott tagnévsor mellett megtalálhatók a jelentkezéshez szükséges információk, díjazottaink listája, rendezvényeinkről beszámolók, fényképek 2003-ig visszamenőleg, bár ezek hiányosak. Nem találtunk minden korábbi rendezvényről fotót, beszámolót.

Az aktuális év tervezett rendezvényei is nyomon követhetők. Amióta a honlap működik, igyekszünk minden eseményről be-

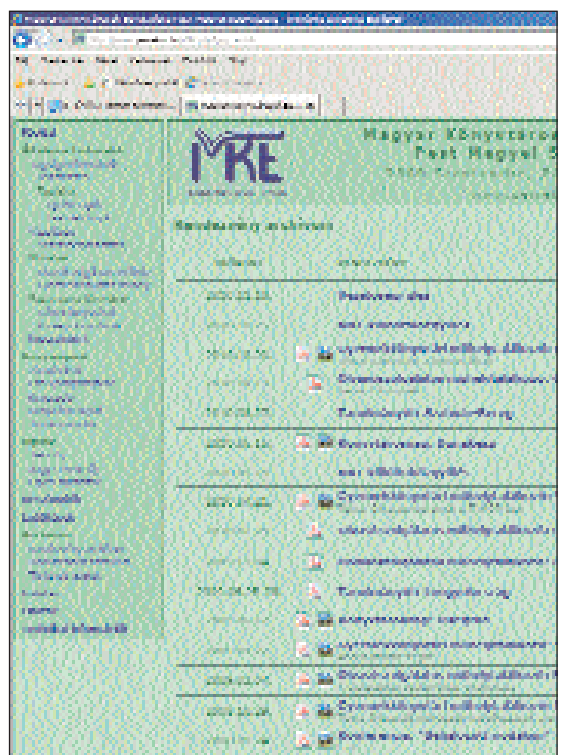
számolót, fotókat feltenni, és ahol lehetőség van, az elhangzott előadások prezentációit is elérhetővé tenni. Az aktuális információk mellett megtaláljuk a szervezet történetét, valamint a korábbi évek beszámolóit és egyéb dokumentumait is.

Célunk, hogy az érdeklődők részletes képet kaphassanak az egyesület munkájáról, életéről.

A mostanra nagyjából véglegesnek tekinthető honlap létrejöttében a legfőbb érdem *Bazsoné Megyes Kláráé*, aki felvetette a honlap gondolatát, ő „hozta” a programozót, oroszlánrészt vállalt az anyaggyűjtésben, ötleteivel segítette a további munkát, és hajtott minket, amikor ellankadtunk.

A honlap műszaki, technikai részéért, üzemeltetésért Szabó Bors és a Tycmo Kft., a tagsági információkért *Sebestyénné Majchrowska Ewa*, a tartalmi részért jómagam felelek, de a honlap kialakításához majd működéséhez a vezetőség minden tagja hozzájárult ötleteivel, észrevételeivel, később cikkekkel, fotókkal.

Nem utolsósorban köszönet illeti azokat az egyesületi tagokat is, akik észrevételeikkel, véleményükkel, rendezvényeinkről készült beszámolókkal és fotókkal segítettek és a jövőben is segíteni fogják a honlap működését. ■

Elindult hazánk első oktatási-tudományos videomegosztó multimédia portálja, a VIDEOTORIUM

A Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Intézet (NIIF Intézet) 2010 szeptemberében indította el saját fejlesztésű videofelvétel-megosztó szolgáltatását (<http://videotorium.hu/>), amely a hazai felsőoktatási-kutatási és közgyűjteményi kör által készített hang- és videofelvételek számára kínál igényes és ingyenes internetes megjelenési lehetőséget. A Videotorium hazánkban az első oktatási-tudományos videomegosztó multimédia portál, amely innovatív megoldásainak köszönhetően nemzetközi összehasonlításban is az egyik legmodernebb ilyen típusú szolgáltatás.

A Videotorium természetesen jóval több kíván lenni, mint egy általános célú videomegosztó szolgáltatás. Az összességében igen jelentős elsődleges felhasználói közösség – mintegy 600 ezer oktató, kutató és hallgató – nagy mennyiségű audiovizuális tartalmat állít elő, melynek megfelelő tárolására, bemutatására és kifinomult visszakeresésére eddig kevés igazán jó lehetőség állt rendelkezésre. A feltöltést, szerkesztést és visszakereshetőséget támogató speciális funkciók a tudományos igényű ismeretterjesztés és tartalommegosztás követelményeihez igazodnak. A felvételek megosztásán túl a feltöltőnek lehetősége van előadásdiák csatolására és a felvételhez való szinkronizálására. A felvételek precíz leírását és tartalmuk feltárását könyvtári igényességgel megtervezett metaadatmodell támogatja, amely a tudományos világban elvárt visszakereshetőséget biztosítja. A fóliák és dokumentumok teljes szövegű indexelése pontos és azonnali hozzáférést tesz lehetővé az információkhoz az internetezők számára.

A portál a nemzetközi sztenderdeken alapuló országos felsőoktatási-kutatási eduID föderatív autentikációs és autorizációs infrastruktúrára (AAI) építi a felhasználók azonosítását. A Videotorium továbbá szabványos metaadatcsere-interfészt kínál a hozzá hasonló tartalomaggregátorok (pl. intézményi videorepozitóriumok, nemzetközi portálok) számára, amely lehetővé teszi a Vi-

deotoriumban tárolt tartalmak más keresőrendszerekben való megjelenítését.

Az oktatás, a távoktatás és a távtanulás színvonalas támogatása mellett a Videotorium szerepet kíván vállalni a felsőoktatás és a kutatás munkájának megismertetésében, a tudományos gondolkodás népszerűsítésében, ezen keresztül előmozdítva hazai oktatóink, kutatóink társadalmi elismertségét, a tudományos gondolkodás szélesebb körben való elfogadtatását. A gyűjtemény és a szolgáltatás komoly szerepet játszhat tehát a hazai tudományos műhelyek eredményeinek közzétételében, s oly módon is fontos lehet, hogy azokat a külföldi hasonló szolgáltatásokkal megismertetheti, összekapcsolhatja.

VIDEOTORIUM

Főoldal | Kategoriók | Csatornák | Események | Ajánló | Magunkról

Ajánlott felvételeink

Kutatói hálózatok trendjei: EARNEST és FEDERICA
Mihály Bircó (egyetemi oktató) - Nemzeti Információs Intézet
Networkshop konferenciák > Networkshop 2008 konferencia > Adattárolási technológiák és fejlesztések
2008 május 18.
Megtekintések: 344 | Értékelés: ★★★★★

Mobil multicast protokollok vizsgálata IPv6 hálózatokban
Kovács Zoltán (LJML), Kiz Zoltán Lajos (LJML), Kersch Péter (LJML)
Networkshop konferenciák > Networkshop 2004

Üdvözöljük!

Megosztani oktatási és kutatási tartalmakat a Videotoriumon? Választhatja a tartalmak közzétételét az interneten? Választhatja a tartalmak közzétételét az interneten? Szeretné megosztani a tartalmait az interneten? Választhatja a tartalmak közzétételét az interneten? Választhatja a tartalmak közzétételét az interneten? Választhatja a tartalmak közzétételét az interneten?

Célunkon jelenleg 2400 óra tartalom van.

A Videotoriumban már jelenleg is több mint 1100 órnyi nyíltan hozzáférhető felvétel tekinthető meg a legkülönbözőbb témákban, az informatikától a biológián át a kozmológiáig. Számos szakmai és tudományos konferencia felvétele, Nobel-díjas tudósok előadásai, ismeretterjesztő előadások és szemináriumok felvételei nem csupán a felsőoktatási-kutatási szereplők számára bírnak jelentőséggel, de bárkinek lehetőséget adnak a tanulásra és önképzésre.

A fejlesztésre az Új Magyarország Fejlesztési Terv (ÚMFT) TÁMOP 4.1.3 kiemelt projekt részeként kerülhetett sor. ■

Egy könyvtárostánár és egy könyvtárhasználati verseny Kassán

A pálya

A gimnáziumi érettségi után Kassán kétéves (felépítményi) főiskolát végeztem könyvtár szakon. A Bodroghközben, a szülőfalum közelében nem tudtam elhelyezkedni könyvtárban, ezért tíz hónapig munkanélküliként a falu fiataljaival irodalmi színpadot, esztrádműsort szerveztünk.

Végülis Ágcsernyőn, a határmenti kisvárosban működő ún. népművelő központban kezdtem el pályafutásomat. Itt a minimális könyvtári állománnyal volt dolgom, szervezhettem vetélkedőket, miközben. transzparensek is kellett írnom, festenem. Egy év elteltével, 1978-ban azonban nagy fordulatot vett szakmai pályafutásom. Kassán, a városi Bocaius János Közkönyvtárban alkalmaztak a kölcsönző részlegen, ahol főképpen a magyar olvasókkal foglalkozhattam. Gyümölcsöző, jó légkörben eltöltött húsz esztendő volt ez az életemben. Közben távoktatáson vettem részt Budapesten, és elvégeztem a hároméves hitoktatói szakot.

1999-ben újabb fordulópontra következett, mert az akkori kassai Magyar Tannyelvű Középfokú Ipariskola könyvtárosának hívtak

meg az igazgatóság. Az iskolai könyvtárnak ekkor három tantermet összefogó helyiségében több mint 25 ezer kötetnyi könyvállománya volt.

Az iskolai könyvtár

Az 1999/2000. tanévben kezdtem el felmérni a könyvtári teendőket. Meg kellett állapítanom a nyilvánvaló szakszerűtlenséget, hogy a könyvek egyszerűen vásárlási, illetve ajándékozási sorrendben vannak a polcokon. Az akkori gyakorlat szerint az iskola egyik tanárára bízta az állományt, és csak nagyszünetek idején zajlott a könyvkölcsönzés.

Ebben a tanévben arra összpontosítottam, hogy kapcsolatot keressek magyarországi iskolai könyvtárosokkal, valamint hogy meggyőzzem az iskola vezetőségét, hogy a könyvtárat át kell szervezni használható, szabadpolcos kölcsönzésre.

Mindkét esetben sikerrel jártam. Elsőként megemlíteném Nagy Attila önzetlen segítségét. Továbbá Balogh Mihályt és Celler Zsuzsát, akik személyesen is eljöttek Kassára, hogy támogassanak eltökélt munkámban. Köszönet Hock Zsuzsának, Bondor Erikának és még sok kedves magyarországi kolléganőnek, akiktől meghívást kaptam egy-egy iskolai könyvtári szakmai napra.

Diákokat győztem meg és gyűjtöttem magam köré, akik szünidejükből egy hetet az iskolai könyvtár rendbetételére áldoztak. Nagy munka volt, amíg a töménytelen könyvmennyiségből tematikailag is csoportosítani tudtam a könyveket. A városi könyvtárban már dolgoztam a LIBRIS-programmal, amit kb. száz szlovákiai iskolai könyvtárban hasz-

* Az első rész a Könyvtári Levelező/lap 2010. évi 7. (19–22. o.), a második pedig a 10. számában (29–33. o.) jelent meg.

nálnak. A program segítségével elkezdtem a könyvek feldolgozását is. Nagyon szerettem volna minél több diákot becsábítani a könyvtárba. Ennek érdekében elkezdtem különféle akciókat szervezni. Ilyen volt pl. *A holt költők társasága* elnevezésű program, amelyen verseket olvastunk, elemeztünk. *A Miért szép?* felolvasóköri pl. kiválasztottunk egy könyvet, amelyet délutánonként közösen felolvastunk. Megbeszéltük, majd összehasonlítottuk a filmmel, amelyet szintén megnéztünk... (Eközben teával, aprósüteménnyel is frissen tartottam a résztvevőket.) Ezek az apró lépések nagyon hasznosnak bizonyultak. Lassan a könyvtár profilját is körvonalazom. Itt ugyanis mindenféle és sokfelől idekerült könyvvel van dolgom. (Pl.: Egy-egy magyar családnak fennmaradt a könyvtára, mert nem volt utód, aki magyar nyelven olvasson, vagy könyvek, amelyek elköltözés után a panellakásokban már nem fértek el.)

Nagy előrelépés, hogy ma már minden diáknak van olvasókártyája, amely vonalkóddal működik. A rendszeres könyvállomány-fejlesztést a diákok egy eurós anyagi támogatásából tudom biztosítani. A könyvkölcsönzés is mind nagyobb arányú. Egyre jobban el tudok magam is mélyülni a könyvállományban, ez pedig azt jelenti, hogy még nagyobb biztonsággal tudok megfelelő könyveket ajánlani nekik. Évről évre biztosabban érzem, hogy kiépül végre egy iskolai könyvtár, amely bizonyos vonásaiban kezd hasonlítani a Komensky által megálmodotthoz. Jó kapcsolataim vannak az osztályfőnökökkel is, és azokkal a tanárokkal, akiknek szívügyük a könyvtár. Így már három éve rendhagyó könyvtári órákat is szervezünk közösen.

Megalapítottam a Könyvtárbarátnők társaságát. Egy-egy újabb évfolyam könyvtári exkurziója alkalmával felkínálom a belépési lehetőséget. Velük sikerült reflektálni az olvasás évére is. Nagy Attila ez alkalmából tett látogatást könyvtárunkban. Posztereket készítettünk csapatmunkában, amelyből 24 db-ot sikerült kiállítanunk. 2004-től évente 24 órás felolvasó maratonokat szervezek (az idén a hetedik is nagyon népszerű volt), és nagyon jó arra gondolni, hogy volt, amikor már 135-en is felolvastunk. 2005-től megtartom az iskolai könyvtárak világnapját is, amelyre a szlovák szakminisztérium csak 2006-tól hívta fel a közfigyelmet.

A könyvtár honlapját itt találja meg: <http://www.ipari.sk/konyvtar/aktualis.php>

A Bod Péter Országos Könyvtárhasználati Verseny anyagi okok miatt nem tudja teljes mértékben vállalni a megszűnt Kölcsey Ferenc Nemzetközi Könyvtárhasználati Verseny helyén keletkezett űr betöltését. A feladatot, a határon túl élő magyar diákok tehetőség gondozását viszont fontosnak tartjuk. Így a 2009/2010-es tanévtől a magyarországi verseny feladatlapjait felajánlottuk határon túli kollégáknak, hogy párhuzamos időben szervezhessenek helyi, regionális versenyeket. Az első ilyen tanévben *Fülöp Éva*, a kassai Ipariskola könyvtárostánára jelentkezett, hogy megszervezi iskolájában és környékén a versenyt. Mivel továbbjutási lehetőséget nem tudunk biztosítani, nekik nem kellett a versenyszabályokhoz szigorúan ragaszkodniuk, így a tanulók bátorítása és az együttműködésben rejlő lehetőségek kihasználása érdekében Kassán háromfős csapatokban folyt a verseny. A magyarországival párhuzamos időben mindhárom fordulóban részt vettek a diákok, ami bizonyítéka annak, hogy örömet és élményt szerezhetek ezeken az eseményeken.

DA

Könyvtárhasználati tehetséggondozás

A könyvtárhasználati versenyre 2006 márciusában jutottunk el először, Nyíregyházára, ahova *Zsoldos Jánosné*, Gyöngyi hívott meg. Az ő könyveiből tájékozodom a könyvtárhasználati versenyekre való felkészülést illetően is.

Könyvtárbarátnőim vállalták a versenyen való részvételt, és nagy örömünkre szép díjakat is hoztunk. Azután még egy alkalommal eljutottunk, de többször nem volt rá lehetőségünk. A diákoknak is, nekem is nagyon tetszett ez a könyvtárhasználati versenyforma. Már ott megfogalmazódott bennem a gondolat, hogy népszerűsíteni kellene a szlovákiai magyar iskolákban is a könyvtárhasználatot. Sajnos, a megvalósítás igen nehéz, mert az a fogalom, hogy könyvtárhasználat, ismeretlen a magyar szakos tanárok körében is. Sokan a könyvtáros kulisszák mögötti munkálkodását sem ismerik. Mióta rendezettebbé tettem a könyvtárat, hozzá nem értők úgy néznek rám, mintha a továbbiakban már semmi dolgom nem lenne, csak üldögélek egy halom könyvvel az asztalomon, ami „rendetlenségnek” tűnik... és még csak a 12 ezredik könyvet dolgozom fel! Vajon mit is csinálók? Keserű tapasztalat ez, de igaz.

Ráadásul az iskola vezetése már tavaly is azon gondolkodott, hogy csak négyórás munkaidőben foglalkoztatna. Idén pedig eldöntötték, hogy csak 4.20 órányi könyvtári munkát végezhetek, a további órákat portásként kell ledolgoznom. Ez lett a sorsom iskolai könyvtárosként.

2009-ben, amikor *Dömsödy Andrea*, az OPKM (Országos Pedagógiai Könyvtár és

Múzeum) iskolai könyvtári szakreferense körlevélben arra bízta a határon túli könyvtárosokat, hogy szervezzék meg a könyvtárhasználati versenyt, én ezt igen nagy dilemmaként éltem meg. Szívem szerint örömmel vállalkoztam volna rá, de elkeserített, hogy a hivatásomat nem engedik teljes időben betölteni. Utólag is köszönöm *Dömsödy Andreának*, aki bátorított, hogy fogjak bele a verseny megszervezésébe. Meg kell mondanom, magam sem hittem, hogy a diákok ilyen lelkesedéssel viszik végig a három fordulót. A kassai Márai Sándor Gimnáziumból is voltak résztvevők. Tőlünk azonban több csapat is benevezett, sőt, fiúk is! A hangulat nagyon jó volt, és a felkészülésre is szívesen jöttek. Egy magyar szakos tanárt sikerült még beszerveznem, akivel kiértékeljük a diákok munkáját.

Nagy jelentősége volt számunkra, hogy csapatokat lehetett indítani, ez a diákok lelkesedését nagyban fokozta.. Ez egy nagyon sajtószerű versenyforma. Azt szolgálja, hogy ne maradjon ki a diákok életéből a minőségi könyvtárhasználat, és gondolom, ez kitűnő cél, amit mi is teljesítettünk. Ezek a diákok már bátrabban lépnek a lexikonokhoz, tudják, hogy az ETO-szám mit jelent, és hogy az internetet nem csupán játszadózásra, hanem információforrásként is lehet használni. Sokan már tanévkezdéskor megkérdezték, lesz-e az idén is könyvtárhasználati verseny, mert jönnének!

Még nem tudom, hogyan lehet négy órában érdemi könyvtári munkát végezni, de – úgy látszik – ezt is meg kell tanulom majd... Ott fogom kezdeni, ahol tíz évvel ezelőtt is – sok lelkesedéssel! ■

Könyvtárbarátaim interjút készítettek a verseny után

Gerényi Attila, az 1. a osztály tanulója:
„Nagyon tetszett a verseny, mivel megtudtam, hogy a könyvek segítségével rengeteg adattal bővíthetjük a tudásunkat. Nagyon örülök, hogy részt vettem, mert ezzel megtudtam sok érdekes dolgot egy híres mérnök életéről.“

„Én azt hiszem, annál nincs nagyobb öröm mint valakit megtanítani valamire, amit nem tud, és nagyobb jótétemény sem.”

Móricz Zsigmond

A nevelés talán legnehezebb és egyúttal legnagyobb feladata a segítségnyújtás ahhoz, hogy a gyermek megtalálja az élet értelmét.

Az élet mélyebb értelmének megtalálásához tágítanunk kell önközpontúságunkon, fejlesztenünk kell belső erőforrásainkat. Érzelmeknek, képzeletünknek és intellektusunknak támogatniuk, gazdagítaniuk kell egymást. Hinnünk kell abban – s a ránk bízott felnövekvő nemzedékkel is el kell hitetnünk –, hogy fontos feladatok vannak ránk, rájuk.

Eszköze lehet ennek az iskolai könyvtár a maga lehetőségeivel, valamint az olvasás által megszerezhető érzelmi, képzeletbeli gazdagság és ismeret.

A ma és a jövő embere a folyamatos ismeretszerzés állapotában él. Uralkodó könyvtárfajtája éppen ezért a tanulmányi könyvtár. A tudás összefüggő világát a képzést, oktatást folytató intézmény könyvtárában kell, hogy megtalálja a tanár és a tanítványa.

Társadalmunk minőségének egyik fokmérője a kommunikációs és információs kultúra, az önművelés, a könyvtárhasználat minősége. Intézményi generátora, irányítója az iskolai könyvtár, a könyvtárostánár, a könyvtárhasználati óra: a tulajdonképpeni könyvtár, s annak pedagógiai aspektusai. Ez magában foglalja az önművelési képesség megszerzését, az olvasás fontosságának tudatosítását, az önvezérlési képességet, az önálló tanulás technikájának elsajátítását, a különböző információhordozókhoz, a könyvtárhoz való pozitív hozzáállás kialakítását.

Az iskola könyvtára az iskolai feladatok sikeres ellátásához, illetve a tudásra alapozott társadalomban való eligazodáshoz szükséges információkat, „elképzeléseket és gondolatokat” bocsátja rendelkezésre. Korunk könyvbelisége igen összetett, újra kell gondolnunk az olvasás jellemzőit is. A nevelés alapvető szerepet kell, hogy játsszon a társadalomban, mert magának a hazának a jövője múlik azon, hogy milyen nemzedéket nevelünk.

Ezen gondolatok mentén hoztuk létre az Iskolai Könyvtári Szakosztályt a Magyar Pedagógiai Társaság kebelében, hozzájárulván a korszerű pedagógiai kultúra megteremtéséhez, kialakításához, támogatásához, melynek elengedhetetlen kulcsfigurája a könyvtárostánár, és maga az iskolai könyvtár, a fenti célok elérése érdekében.

Az Iskolai Könyvtári Szakosztály a pedagógia elméleti és gyakorlati művelői, az oktatásügy szakemberei, az oktatással, neveléssel, képzéssel foglalkozók önkéntes és autonóm szakmai-tudományos egyesülésének, a Magyar Pedagógiai Társaságnak (MPT) a szervezete, szakosztálya.

Azzal a céllal tagozódtunk be az MPT szervezetébe, illetve hoztuk létre szakosztályunkat, hogy aktívan szolgálja iskolai könyvtári eszközökkel, a könyvtárostánári szakmai tudással a nevelés elméletének és gyakorlatának fejlesztését, a pedagógia érdekeinek védelmét, a magyar nevelés hagyományainak, értékeinek ápolását, a nevelés eredményeinek közkinccsé tételét, a nevelés kiemelkedő szerepének társadalmi elismerését, a folyamatba kiemelten fontos tényezőként beépítve az iskolai könyvtárak és a könyvtárostánárok szerepét.

Tagságunk a megalapozott gyakorlati és elméleti tudását folyamatosan fejlesztve, azt hatékonyan alkalmazva kíván hozzájárulni a felnövekvő nemzedék eredményes oktatásához, neveléséhez.

Az iskolai könyvtár eszközeivel, a könyvtárostánárok széles körű, naprakész szakmai tudásával a szakosztályba tömörült

tagjaink segíteni kívánják a társadalmi és a pedagógiai közvélemény formálását, részt kívánnak venni a szakmailag megalapozott újításokban csakúgy, mint a hagyományok feltárásában.

Véleményt kívánunk nyilvánítani a szakterületet érintő kérdésekben, a döntések előkészítésében az állami, önkormányzati és egyéb szervek pedagógiai jellegű tevékenységéhez hathatós segítséget nyújtva. Fel kívánunk lépni szakmánk érdekeinek védelméért, a minőségi munka megvalósulásáért.

Természetesen kapcsolatot kívánunk tartani a pedagógiát és rokontudományait művelő társaságokkal, a pedagógusok, a könyvtárostanárok érdekeit képviselő szervezetekkel, ezen belül is kiemelten a Könyvtárostanárok Egyesületével, a Csongrád Megyei Könyvtárosok Egyesülete (CSMKE) Iskolai Könyvtári tagozatával, a Bod Péter Társasággal.

Szakosztályunk széles körű együttműködésre törekszik a nevelésügy jelentős szerveződéseivel az iskolai könyvtárak, a könyvtárostanárok – szakmai és társadalmi szempontú – demokratikus megújítása érdekében.

A szakosztály elnöke *Hock Zsuzsanna*, titkára *Mudri Zsuzsa* könyvtárostánár. Hívunk, várunk mindenkit tagjaink közé, s havi rendszerességgel megrendezett nyilvános üléseinkre!

Végezetül álljon itt Németh László gondolata: „*A műveltség nem ünneplőruha, amelyet hordani kell. A műveltség a helytállás segédeszköze, a kifejezés szerszáma, a vállalkozás fegyverzete.*” ■

Az olvasás ösztantárgyi feladat Konferenciafelhívás

Tisztelt Pedagógusok, Könyvtárosok,
Tisztelt Kollégák!

A közhiedelemben (de még a pedagógusok körében is) elterjedt nézet, hogy az olvasás fejlesztése szinte kizárólag a szépirodalmi művek olvasását, olvastatását jelenti. Valójában az olvasásfejlesztés ennél jóval tágabb tevékenységi kört ölel fel. A különféle szaktárgyakban kiadott olvasási feladatok elvégzetetésével a szövegértés legalább olyan hatékonyan fejleszthető, mint a magyarórán. Az olvasásfejlesztés tehát a tantestület egészének felelőssége! E kérdéskört tisztázandó, a Magyar Olvasástársaság (HUNRA) a Nyugat-magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi Központtal, a Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtárral, a SEK Egyetemi Könyvtárával, a Könyvtárostanárok Egyesületével összefogva *Az olvasás ösztantárgyi feladat* címmel **2011. május 13–14-én** országos szakmai konferenciát szervez **Szombathelyen**.

A pedagógusok, a pedagógusképző intézmények oktatói és a könyvtárosok széles körei számára szeretnénk jó példák sorával bizonyítani, hogy az olvasási készségek fejlesztése korántsem csak a tanítók vagy a magyartanárok felelőssége. Ezért ezúttal nem a szépirodalom oktatása lesz a központi téma

Januári
lapszámunk
szerzői

Cs. Angyal Katalin
Informatikai és Könyvtári Szövetség, Budapest
Fehér Miklós
Országos Széchényi Könyvtár, Budapest
Fülöp Éva
Ipariskola, Kassa

Jancskár Judit
Csuka Zoltán Városi Könyvtár, Érd
Pap Zsuzsanna
József Attila Megyei Könyvtár, Tatabánya
Rózsa Dávid
KSH Könyvtár, Budapest
Stébel Ildikó
Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola
és Zeneiskola, Debrecen
Szőnyi Éva
Budapesti Corvinus Egyetem Központi Könyvtár,
Budapest

– noha nyilván ez is szóba kerül majd –, hanem minden más. A természettudományoktól a testnevelésig, a társadalomtudománytól a vizuális kultúráig és a zeneoktatásig. Vagyis a konferenciánk éppen a szépirodalom kívüli területek olvasásfejlesztő hatására, a felfedező, információszerző olvasási stratégiákra, s azon belül is a főként természet- és társadalomtudományi tantárgyak ilyen jellegű szerepére koncentrálnak.

A kétszer félnaposra tervezett szakmai programban péntek délután (május 13.) plenáris előadások sorát hallgatjuk és vitatjuk majd meg, szombat délelőtt pedig (május 14.) 8.30 és 13.00 között a szekciókban folytatjuk a téma kifejtését. Szakmai programunkra főként gyakorló pedagógusok és könyvtárosok jó gyakorlatának, kísérleteinek bemutatását várjuk. Az említett fő témán belül az alábbi témakörökben lehet előadással, szekciószerzési javaslattal jelentkezni:

1. A NAT, a kormányrendeletek, tantervek szövegértéssel kapcsolatos irányelvei
2. Olvasásfejlesztés és tehetséggondozás
3. Olvasásfejlesztés, szakszöveg olvasása – a szakórákon
4. A könyvtár szerepe az olvasásfejlesztésben (szakkönyvek, szakfolyóiratok, internet)
5. Mérések, teszteljárások, kutatásmódszertan
6. Sikeres fejlesztési módszerek az iskolán kívül
7. Olvasásfejlesztés és szakképzés

Az előadások 20 percesek. Az előadásokon túl – érdeklődés esetén – lehetőséget szeretnénk nyújtani minden pedagógusnak és könyvtárosnak, hogy amennyiben kipróbált, sikeres olvasásfejlesztési módszerről szeretne hírt adni, ezt műhelymunka keretén belül megtehesse.

Jelentkezés és tartalmi kivonatok

A jelentkezés feltétele a téma, az előadás vagy műhelymunka címe, max. fél oldalas (900 karakteres) összefoglaló leírása. **A jelentkezések beérkezésének határideje: 2010. február 10.**, a jelentkezéseket a **konferencia.hunra@gmail.com** címre várjuk. Az e-mail üzenetrészében a következő adatokat kérjük megadni: név, munkahely, e-mail cím, postacím, telefonszám, továbbá előadási szándék esetén az előadás címe. Az előadás vagy műhelymunka tartalmi kivonát névtelenül kell az üzenethez csatolni MS-Word és PDF formátumban. Az elfogadott előadások és műhelymunkák tartalmi kivonatai legkésőbb 2010. március 1-jétől lesznek láthatók (www.hunra.hu). Az előadókat az elbírálásról e-mailben is értesítjük.

Részvételi díj

A részvételi díj pontos összegéről 2011 elején adunk tájékoztatást. A Magyar Olvasástársaság (HUNRA) tagjai kedvezményekben részesülnek. A részvételi költségek befizetésének határideje: 2011. március 20.

További információk

A plenáris előadásokról, a konferencia programjáról és a szálláslehetőségekről 2011. január végén, második körlevelünkben fogunk pontosabb információval szolgálni.

A konferencia válogatott anyagát lehetőségeink szerint tanulmánykötetben fogjuk publikálni.

A konferencia szervezőbizottságának tagjai: Borosné Jakab Edit, Fűzfa Balázs, Imre Angéla, Köntös Nelli, Nagy Attila, Pallósiné Toldi Márta.

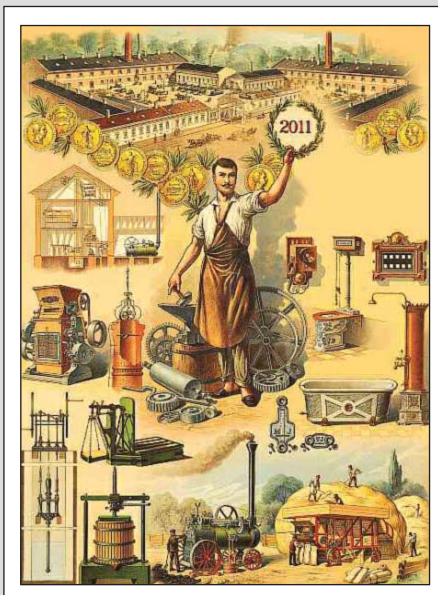
Szeretettel várjuk Szombathelyen 2011 májusában! ■

A cipőgombolótól a vaskályháig

Műszaki műremek
a 19–20. század fordulóján

Az Országos Széchényi Könyvtár Plakát- és Kisnyomtatványtárának kamarakiállítása címéhez hűen remekbe szabott ipari termékek világába vezet el látogatóit. A tár gyűjteményéből származó szöveges és képi dokumentumok ízelítőt adnak a századforduló magyarországi iparának történetéből és termékeiből.

Az illusztrált katalógusok, árjegyzékek, számolócédulák, képeslapok és gyönyörű plakátok segítségével különféle gépek, használati tárgyak, eszközök mutatkoznak be a törpéktől az óriásokig. Az érdeklődők találkozhatnak például kulccsal, látcsővel, gázhűtőszekrényvel, különféle márkájú írógépekkel és vaskályhákkal, mezőgazdasági és ipari nagygépekkel, sőt még díszes kerítéssel és motorkerékpárral is.

A nyomtatott seregszemat számítógépes „vetítés” és az MMKM Öntödei Múzeumból kölcsönzött tárgyak színesítik. A kamarakiállítás június 11-ig tekinthető meg az OSZK Plakát- és Kisnyomtatványtára előtti kiállítóterben. ■

Tízéves a Wikipedia

Az Országos Széchényi Könyvtár dísztermében ünnepelte tizedik születésnapját a világ legnagyobb, szabadon szerkeszthető online enciklopédiája, a Wikipedia.

Az angol nyelvű Wikipedia tízéves, annak magyar változata még csak nyolc. A budapesti ünnepségre eljött Frank Schulenburg, az enciklopédiát üzemeltető Wikimedia Foundation 64 fizetett alkalmazottjának egyike.

Vizi E. Szilveszter, a tudományos akadémia volt elnöke is részt vett az eseményen: szerinte a Wikipedia az emberiség közös memóriája, csak épp érzelemmentes, ugyanakkor sajátos demokráciát biztosít.

Gervai Péter magyar Wikipedia-alapító elmondta: a kezdetekben úgy gondolta, hogy a Wikipedia egy „lexikon a senkinek”, amikor a magyar szájon nem volt se szerző, se olvasó, és nem úgy tűnt, hogy valaha is lesz. Ma itthon nagyjából 600 aktív szerkesztő van (ők azok, akik legalább ötször szerkesztettek), és 180 ezer szócikkével a hu.wikipedia.org a tizenhetedik legterjedelmesebb a különböző nyelvű változatok között.

(index.hu)

Ég és Föld az OSZK-ban

Nyomtatott magyar föld- és éggömbökből, valamint Vaszary János iparművészeti munkáiból nyílik kiállítás a magyar kultúra napján az Országos Széchényi Könyvtárban.

A kiállítás fókuszában az a két nagyméretű, pasztellkrétával készült kárpiterv áll, amelyek nemrég kerültek elő az Országos Széchényi Könyvtár Plakát- és Kisnyomtatványtárából. A mostanáig ismeretlen, eredeti műveket a közönség a megvalósult szőnyegekkel együtt tekinthetné meg, amelyek az Iparművészeti Múzeum gyűjteményét gazdagítják.

A két szőnyeg és terveik mellett a kiállítás bemutatja Vaszary János plakátjait és az általa illusztrált kiadványokat – felhívva a figyelmet alkalmazott grafikus munkásságára is.

Kiállítások a Somogyi-könyvtárban Anno 1911 – Csáth Géza rajzai

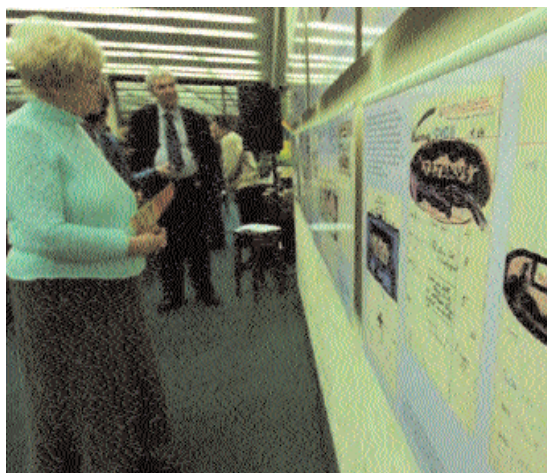
Két kiállítás is nyílt a Somogyi Könyvtárban január 13-án: az *Anno 1911 – százéves történetek*, valamint a könyvbemutatóval egybekötött Csáth Géza-kiállítás a könyvtár első emeleti olvasótermében látható.

Az Anno 1911 a száz évvel ezelőtti eseményeket elevenít fel korabeli újságok, fényképek, plakátok és képeslapok, valamint jelenkori történeti könyvek segítségével. A nagyvilágban történetek mellett tájékozódhatunk az 1911-es év felfedezéseiről és tudomány-technikai, valamint sporteseményeiről.

A nemzetközi kiállítások után végigkövethetjük a magyarországi fordulatokat, pesti pillanatképeket és a divat akkori állását. A művészeti alkotások és naptárak bemutatását a szegedi történelmi és városi pillanatképek folytatják.

Megtudhatjuk, hányféle hírlap közül lehetett ekkoriban választani, és milyen jeles személyiségek – politikusok, művészek – éltek, tanultak és dolgoztak Szegeden és Szegedért, vagy látogattak el ide.

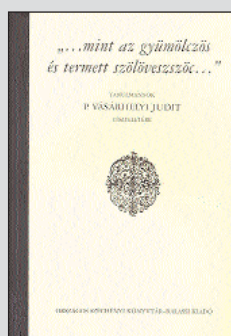
Csáth Géza *Páciensek könyve* című orvosi naplójában található, eddig kiadatlan rajzai tekinthetők meg a Somogyi-könyvtár első emeleti folyóirat-olvasójában.

A lapok fejlécét díszítő rajzokból a Szabadkai Városi Könyvtár állított össze egy kötetre valót – amelyet január 13-án mutattak be, a megnyitóval egy időben –, ezeket a Szabadkai Városi Múzeumban őrzött rajzfüzetben található grafikák egészítik ki a kiállítás anyagává.

Az éppen Földesen praktizáló belgyógyász-idegorvos-tüdőgyógyász rajzainak egy része már láthatóan tükrözi Csáth ópiumfüggőségét, mégsem odavetett firkákról van szó. A gondosan és részletesen megrajzolt képek jellegzetes, élénk színekkel kiszínezett és majdhogynem történetet elmondó jellegét a rajzok melletti Csáth-szövegek hangsúlyozzák.

Az Anno 1911 február 23-áig, a Csáth Géza-kiállítás január végéig tekinthető meg. (www.delmagyar.hu)

...mint az gyümölcsös és termett szőlőveszszöc...

Az Országos Széchényi Könyvtár és a Balassi Kiadó közös gondozásában megjelent „...mint az gyümölcsös és termett szőlőveszszöc...” *Tanulmányok P. Vásárhelyi Judit tiszteletére* című könyv /szerk. Stemler Ágnes és Varga Bernadett, Budapest, Balassi Kiadó–OSZK, 2010, 384 p., 3000 Ft (az intézmény munkatársainak kedvezményes áron: 2700 Ft)

Az Országos Széchényi Könyvtár és a Gondolat Kiadó közös gondozásában új sorozat indult *Bibliotheca Scientiae et Artis* címmel, amelynek első kötete *Érték és Értelmezés* (szerk. Boka László és Sirató Ildikó, Budapest, Gondolat–OSZK, 2010, 312 p., 3900 Ft) most jelent meg.

Az új sorozat az Országos Széchényi Könyvtár által évente rendezett *Tudományos Ülésszak* elhangzott előadásainak válogatott, szerkesztett anyagát adja közre.

Per Olov Enquist és az EU a 2011-es könyvfesztivál középpontjában

Per Olov Enquist

Minden eddiginél nagyobb szabású programmal kecsegtet az április 14–17. között megrendezésre kerülő XVIII. Nemzetközi Budapesti Könyvfesztivál. A díszvendég idén nem egyetlen ország, hanem maga az Európai Unió lesz. A Budapest Nagydíjat átvevő világhírű svéd író, *Per Olov*

Enquist mellett számos kiváló külföldi szerzőt lát Magyarország vendégül.

Zentai Péter László, a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének igazgatója elmondta, hogy a soros magyar EU-s elnökség apropójából döntöttek úgy, hogy idén nemcsak egy országot mutatnak be a magyar közönségnek, hanem az EU összes tagállamának irodalma bemutatkozási lehetőséget kap. „Eddig még sehol Európában nem volt erre példa” – mondta Zentai Péter László. „A saját, sikeres korábbi tapasztalatainkból indultunk ki, hiszen az Európai Elsőkönyvesek Fesztiválját évről évre megrendezzük. A könyvfesztivál idején zajló különleges esemény keretében 18–20 országból érkeznek hozzánk fiatal, elsőkönyves szerzők, és számos szakmai rendezvény és bemutatkozás mellett rengeteg hasznos kiadói kapcsolatot szerezhetnek. Ezek mellé a szerzők mellé érkeznek majd meg a külön meghívott írók, így minden eddiginél színesebb programmal várjuk majd az olvasókat a Millenárison.”

A Márai-program kiemelt célja a kortárs magyar irodalom és a gyermekirodalom népszerűsítése, de a támogatást klasszikusokra is költhetik majd a könyvtárak – mondta a Nemzeti Erőforrás Minisztérium főtanácsosa, Lakatos Mihály az mri1-Kossuth Rádió-nak. Mivel a könyvtárak állománya hiányos, ezért a kormányzat nem tett megkötéseket. Az egymilliárd forintból majdnem hatszáz hazai és negyvennyolc határon túli könyvtár

kaphat támogatást. A könyvtárak ötszáz műből válogathatnak majd. A kötetek címeit tartalmazó listát azok a kollégiumok állítják össze a kiadók javaslatai alapján, amelyekben a kiadók, az írószövetségek, a minisztérium és más szakmai szervezetek is képviselik magukat. A szakminisztérium főtanácsosa, Lakatos Mihály úgy tájékoztatott, hogy Réthelyi Miklós tárcavezető a hét végén átadja a kollégiumok megbízólevelét, így várhatóan márciusra már ismert lesz az érintett művek címjegyzéke.

(litera.hu)

„Már megint kifőztek valamit!” – nyit be a könyvtár konyhájába Lilihip, majd elfoglalja a sarokban lévő kisasztalt. Vígán dudorászva rendezgeti munkaeszközeit, a mikrofont, a magnót, tollait. Vár. Többen tudni vélik, hogy megbízásból összeesküvés-elméleteket gyárt, mindez persze csak szóbeszéd.

Az igazságot egyedül a könyvtár gasztrobloggere, Le Kavar de Lazannya tudja. Ő azonban most világhírű úton van. Bár a lacikonyhát semmi pénzért nem cserélné másra, most mégis tanulmányútra küldték. Tájföldön itatja az egereket. Bezzeg eközben itthon szabad a vásár! A gazda távollétében életre kelt a hűtőszekrény: minden mozog, zizeg benne, a helyzet és a tejes doboz is robbanásig feszült. Itt valami búzlik. Vagy Dániában?

Szunyót nem zavarja a hűtő tartalma, feltornázta magát a tetejére és békében boldogabb jövőről álmodozik. Magát mély meditációs állapotba juttatta, mantrázik: „*Ha valami nem sikerül, az nem sikertelenség: ott kezdődik a munka.*” – mormolja. Közben benépesült a konyha, a déli harangszó és az emésztőnedvek összhangzattana bevonzotta a közalkalmazottakat, mint a pozitív gondolkodás az új barátokat.

Éhenkórász Koszta kerekasztal mellett győzködte kollégáját, Tömörkét. – „*Énteljes mellszélességgel HAS párti vagyok!*” – „*Nem politizálunk!*” – ugrott közéjük Gyönyörke.

Pofazascó. Kocsis Zsivka képregénye a www.oik.hu-n (1-2. rész)

KÖNYVTÁRI LEVELEZŐ/LAP

XXIII. évf. 2011. 1. szám

Kiadja
az Informatikai és Könyvtári Szövetség
a Nemzeti Erőforrás Minisztérium
és a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával

Felelős kiadó: Fodor Péter
Főszerkesztő: Fülöp Ágnes (afulopa@gmail.com)
Nyomdai előkészítés: Tóth János

Szerkesztőség:
1827 Budapest, Budavári Palota F épület
Tel./fax: 331-1398

Megjelenik évente tizenkétszer
A megrendelőknek befizetési csekket vagy számlát küldünk
Egy szám ára 520 Ft
Éves előfizetési díj áfával és postaköltséggel együtt 6200 Ft
Nyugdíjasoknak és könyvtár szakos hallgatóknak 2600 Ft
HU-ISSN 0865-1329

www.epa.oszk.hu/kl
kl@oszk.hu

Készült az Inkart Kft. nyomdájában
Felelős vezető: Somogyi Sándorné

NEMZETI ERŐFORRÁS MINISZTERIUM

nka
Nemzeti Kulturális Alap